

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ἀνδρέα Γιαννοπούλου: Χριστούγεννα	511
Θ. Χαλαμπίδη: Θεμέλια προσχολικής αγωγής	512
Εύριπίδου Σούρα: Georg Kerschensteiner	515
Χάρη Πάτη: Τὸ νέον Ε.Α.Π.—1956 (ΛΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ) . .	520
Γ. Δ. Καραμήτσου: Τὸ Μοντάξιο Σχολ. καὶ ἡ λειτουργία του	526
Γεωργίου Ρεύσα: Ἡ ἐπίδραση τῆς κληρονομικότητος . .	529
Γ. Παπαϊωάννου: Ἀγωγή πρωτοτόκων—ὕστεροτόκων . .	533
Γρηγόρη Μπουζάκη: Τὸ παιδαγωγικὸ ἔργο τοῦ Δασκάλου	537
Δ. Γ. Καραμπέτσου: Ἡ Δίλτα τῶν φυσιογνωστικῶν . . .	539
Κων/νου Χανιώτου: Ὁ περιοδικὸς ἐκπ. καὶ παιδαγ. τύπος	541

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

- 1) Ἐκυκλοφόρησε καὶ ὁ 2ος τόμος τῆς «Μεγάλης Ἐγκυκλοπαίδειας τῶν Νέων» καὶ ταχυδρομεῖται στοὺς συνδρομητὰς τῆς. Τιμὴ ἐκάστου τόμου (χρυσόδ.) δρ. 120
- 2) Ἐπίσης ἐτέθη σὲ κυκλοφορίαν ὁλόκληρος σειρά ἀπὸ δέκα ἔξι (16) ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΣ ἐκδόσεως τοῦ «Νέου Σχολείου».
- 3) Ὅλοι οἱ συνάδελφοι πρέπει νὰ προπαγανδίσουν καὶ νὰ εἰσάγουν στὰ σχολεῖα τους τὴς παραπάνω ἐκδόσεις μας πὺ ἀποτελοῦν μεγάλη συμβολὴ στὴ μορφωτικὴ προσπάθεια τοῦ δασκάλου καὶ τοῦ παιδιοῦ.

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

ΤΕΥΧΟΣ 76

ΑΘΗΝΑΙ

•

ΣΚΟΠΕΙΟΥΣ 37

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"
ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΧΡΟΝΟΣ Ζ' — ΑΡΙΘ. 76
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

"ECOLE NOUVELLE,"
REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHÈNES, SOCRATE 37

ANNÉE VII' — NUMÉRO 76
DECEMBRE 1956

ΣΥΝΑΡΟΜΕΣ
Για τὰ σχολεία : Έτησία dr. 90
Για τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς > 60
Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α.Ν. 1092/1948
Έκδότης—Διευθυντής : Χάρης Πάτσης
Κατοικία : Προμπονά 13, τέταρτο Πατησίων
Τυπογραφείον : Ι. Ζάβρα—Αἰῶν Βασιλείου
Παλλάδος 18—Τηλ. 35-069—Αθήναι

ΑΒΟΝΝΕΜΕΝΤ
Pour les écoles : d'un an dr. 90
Pour les instituteurs : d'un an > 60
Άλλη λογαριασμοὶ καὶ ἐμβάσματα
κ. Χάρην Πάτην
Σωκράτους 37 Αθήναι—Τηλ. 58.417
(Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται)

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ "ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ,"

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΣΤΟΙΧ. ΕΚΗ/ΣΕΩΣ

Έν Αθήναις τῇ 28 Νοεμβρίου 1956

Φίλε κ. Πάτη,

Παρακολουθῶν τὴν ἐντὸς ἐλαχίστων ἐτῶν σημειωθείσαν ἀλματώδως ἐπιτυχή
προόδόν σας εἰς τοὺς τομεῖς τῆς πολυπλεύρου ἐκπαιδευτικῆς δράσεώς σας ὡς συγ-
γραφέως καὶ ἐκδότου διαφόρων παιδαγωγικῶν καὶ βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ δημο-
τικοῦ σχολείου ὡς καὶ διευθυντοῦ καὶ ἐκδότου παιδαγωγικοῦ περιοδικοῦ, διὰ τῶν
ὁποίων ἔχετε συμβάλει σημαντικῶς εἰς τὴν συνδουλίσιν καὶ τόνωσιν τῆς συγχρόνου
παιδαγωγικῆς κινήσεως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, αἰσθάνομαι
ἰδιαιτέρως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσω ὁλοψύχως τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὴν
ἀναληφθεῖσαν νέαν μεγαλειώδη καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐξόρμησίν σας διὰ τῆς ἐκδόσεως
τῆς «Μεγάλης Ἑγκυκλοπαιδείας τῶν Νέων» τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος τόμος ἐτέθη ἤδη
εἰς κυκλοφορίαν.

Ἡ χρησιμότης τοῦ ἔργου τούτου διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν ὡς ἔχει
προγραμματισθῇ ὁ σκοπὸς του, τυγχάνει ὀφθαλμοφανῆς, ἀπαιτοῦνται ὅμως διὰ τὴν
πλήρη καὶ ἀρτίαν πραγμάτωσίν του τεράστια προσπάθειαι οὐ μόνον ἀπὸ οικονομι-
κῆς πλευρᾶς ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τῶν ἀπόψεων ἐπιλογῆς καὶ συγκεντρώσεως τῆς ὕλης
καὶ τῆς παιδαγωγικῆς αὐτῆς διατάξεως ἢ καὶ κατεργασίας ἐν προσαρμογῇ πρὸς
τοὺς ἐπιδιωκόμενους εἰδικούς παιδευτικούς σκοποὺς ἀναλόγως καὶ τῶν βαθμίδων
τῆς σχολικῆς καὶ ἄλλης ἡλικίας.

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν καὶ ἐκλεκτοῦ ἐπιτελείου θὰ φέρετε εἰς
πέρασ τὸν ἀναληφθέντα ἀθλον διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἀξιόλογον βοήθημα θὰ παρά-
σχετε εἰς τὰ σχολεία.

Συγχαίρων καὶ πάλιν θερμῶς ὑμᾶς, τὸν αὐτοδημιούργητον καὶ ἀγνὸν ἦ.
πειρώτην, εὐχομαι καλὴν ἐπιτυχίαν καὶ εἰς τὰς φιλοτίμους αὐτὰς καὶ ἀξιοπαίρους
προσπαθείας σας.

Μὲ ἐξαιρετικὴν ἐκτίμησιν
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Γενικός Ἐπιθεωρητής Α' Γεν. Περιφέρειας

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 — ΤΗΛΕΦ. 58.417

ΕΤΟΣ 7ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1956

ΤΕΥΧΟΣ 76

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἦρθαν πάλι, ὅπως κάθε χρόνο, τὰ χριστούγεννα ! Ντίν - ντάν,
ντίν - ντάν σημαίνουν οἱ καμπάνες τὰ χιανισμένα μεσάνυχτα τοῦ Δεκέμ-
βρη. Τὸ παγερό βράδυ καὶ ὁ ὀρμητικὸς βοριάς, σέρνουν τὸ χαρμόσυνο μή-
νυμα πέρα ἀπὸ τὴν πολίτεα καὶ τὸ χωριό, μέσα στὴν λαγκαδιά καὶ τὸ δά-
σος. Καὶ τὸ ἀπόκοσμο ἀπόφωνο τῆς καμπάνας, χάνεται μέσα στὴν ἀπέ-
ραντη νύχτα τοῦ χειμῶνα.

Οἱ ξωμάχοι γονατίζουν, κατὰ τὴν Ἀνατολή, μπροστὰ στὰ γρέκια
τοὺς καὶ σταυροκοποῦνται. Οἱ στρατολάτες σταματοῦν μεσουτρατίς καὶ
προσεύχονται. Οἱ φρουροὶ τῶν συ. ὄρων, σφίγγουν τὸ ὄπλο στὰ σκέλη καὶ
κάνουν εὐλοβικά τρεῖς φορές τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Οἱ χωρικοὶ πετά-
γονται ἀπὸ τὰ στασίδια τοὺς καὶ, μὲ θεϊκὴ γαλήνη στὴν ψυχὴ, παίρνουν
τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

«Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει. Οἱ οὐρανοὶ ἀγά-
λονται, χαίρει ἡ κτίσις ὅλη...».

Θεϊκὴ βραδιά ! «Νύχτα γεμάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια».
Οὐράνιο φῶς ποὺ χύνεται σπάταλα στὶς καρδιές τῶν πονεμένων ! Τοῦ
ἄρρωστου ὁ πόνος σιγάει. Τῆς φτώχειας ὁ βραχνᾶς ἀλαφρώνεται. Τοῦ
φόβου τὸ σκοτάδι ὑποχωρεῖ. Τῶν ἀστεριῶν ἡ λάμψη καὶ τῶν ἀγγέλων οἱ
ψάλμωδες, ἔρχονται ἀόρατα καὶ μπαίνουν στὶς πονεμένες ψυχές, σὲ ὅλες
τὶς ψυχές, καὶ τὴν γλυκαίνουν.

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...»

Ἀμέτρητα χρόνια ἡ ἀνθρωπότητα ζῇ μὲ τὴν προσδοκίαν καὶ τὸ γλυκὸ
αὐτὸ ὄμμα. Καὶ ἀμέτρητα χρόνια γελιέται στὴν ἄγια τῆς αὐτῆς προσμονῆς.
Μὰ δὲν κουράζεται νὰ καρτερῇ τὴν ὁροσίαν ἢ διψασμένη γῆ. Δὲν κουράζεται
καὶ ἡ ἀνθρωπότητα νὰ προσμένῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐδοκίαν. Καὶ ὅσο ἄρ-
γῇ νὰ ξαναλάβῃ τὸ φῶς ποὺ ἔλαμπε ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὴ Βηθλεὲμ, τόσο
πιο πολὺ τὴν λαχτάρᾳ ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ καὶ τόσο πιο πολὺ τὴν προσδοκίαν
τοῦ ἀνθρώπινου πόνου ὁ σποραγμός.

Πέρασαν δύο χιλιᾶδες χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἔλαμψε τὸ θεϊκὸ φῶς
τοῦ χριστιανισμοῦ ! Τὸ φῶς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ! Κι' ἦταν ἀπὸ
τότε ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ πονεμένη καὶ φοβισμένη. Κι' ἦταν ὁ ἀνθρώπινος
φόβος καὶ πόνος ποὺ φωτογέννησε ἐκεῖνη τὴν λάμψη. Καὶ τὴν πῆρε ὁδηγὸ
του, γιὰ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ πρωτογονισμοῦ ποὺ αἰῶνες σκουνοῦ
φλαγε. Καὶ τὴν ἔκαμε δράμα, τὴν ἔκαμε σκοπὸ. Τὴν ἔκαμε πλατεῖα λεω-
φόρο, γιὰ νὰ δεχτῇ τὰ βήματα τῆς ἀνθρώπινης πορείας. Τὴν ἔκαμε ποθητὸ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κων. Διδ.
20.7.90
44436



ΘΕΜΕΛΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Τοῦ κ. Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Υποδιευθυντοῦ Μαρσαςίου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

4) Οἱ ἔξω-ατομικοὶ παράγοντες τῆς «Προσχολικῆς Ἀγωγῆς»

(«Οἱ κατὰ φύσιν, παράγοντες»)

Ἡ ἀνάπτυξις ἡ συνολικὴ καὶ ἡ ἀνάτασις ἡ γενικὴ τοῦ αἰτόμου, τόσο ἡ σωματικὴ ὅσο καὶ ἡ ψυχο-πνευματικὴ, εἶναι — ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος — ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς ὁρμῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐξέλιξι, τῆς «ἐντελέχειας» κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλη, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ἀποτέλεσμα συνειδητῶν προσπάθειων τοῦ ἴδιου τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου, πὺν ὁλοένα καὶ πληθαίνουν ὅσο προχωρεῖ στὴν ἡλικία του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἡ ἐξέλιξις αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καταλλήλως χωρὶς τὶς φροντίδες καὶ τὶς προσπάθειες ἔξω-ατομικῶν παραγόντων, ἰδιαίτερος στὴ μικρὴ μας ἡλικία, ὁπότεν, καθὼς ἐτονίσσαμε ἤδη, τὸ παιδί ἐρχεται στὸν κόσμον σὲ μειονεκτικώτερη κατάσταση ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ἀπὸ ἄπορι ἐνστικτων. Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, διὰ μὲ τὴν πύροδο τοῦ χρόνου ὁ ψυχο-πνευματικὸς τοῦ ἀνθρώπου δυναμισμὸς εἶναι ἀρκετὸς ὄχι μόνον

λιμάνι γαλήνης, γιὰ νὰ προστατευτεῖ ἀπὸ τὴν φουρτούνα τοῦ μίσους, τῆς κακίας, τῆς καταιοδοξίας καὶ τῆς εὐτέλειας.

Αἰῶνες ὁκόκληρους πάλαψε ἡ ἀνθρωπότητα, γιὰ νὰ βγῇ στὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, στὸ φῶς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, στὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ὅμως, οἱ φλόγες τοῦ μίσους ὑψώνονται ἀκόμη στίς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὶς ματῶνουν. Τὰ κύματα τῆς κακίας ὑψώνονται καὶ σήμερα θεόρατα, ἔτοιμα νὰ καταπιοῦν ὁλόκληρὴν τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ τὸ σκοτάδι πὺν ἔδω καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια ὑποχώρησε μπροστὰ στὴ θεϊκὴ λάμψη τῆς Βηθλεέμ, πῆ-χτωσε πάλι, ἐγινε μαύρο καὶ ὑποῦλο.

Ἡ ἀνθρωπότητα, πονεμένη καὶ τρομαγμένη, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα ἀπὸ τὴν κύραση, ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἀπὸ τὸ αἶμα καὶ τὸ φόβο, γυρίζει πάλι φέτος τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ἀνατολὴ καὶ ἀτενίζει τὸ οὐράνιο φῶς τῆς Βηθλεέμ, πὺν ὠδήγησε τοὺς μάγους νὰ προσκυνήσουν τὸ Θεῖο βρέφος. Καὶ στρέφει πάλι ἐκεῖ τὰ βλέμματα, στὸ φῶς πὺν δὲν ἔσβησε, στὴν πηγὴ πὺν δὲν στέρεψε, γιὰ νὰ βοῇ πίστη καὶ δύναμη. Νὰ ξαναβρῇ τὸ δρόμο, πὺν ἔχασε. Νὰ τραβῇ ὁλόγισα στὸ λιμάνι τῆς θεϊκῆς γαλήνης καὶ ἀγάπης. Ἐκεῖ πὺν θὰ ξανάβρῃ σταματημένα τ' ἀστέρια, νὰ χύνουν τὸ οὐράνιο τους φῶς, καὶ τοὺς ἀγγέλους συγκεντρωμένους νὰ ψάλλουν μὲ τὴν γλυκεῖα τους φωνή, τὸ «... ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...»

Γονατισμένη καὶ πάλι ἐφέτος ἡ ἀνθρωπότητα, μπροστὰ στὸ ὑπέρλαμπρο φῶς τοῦ ἁστροῦ τῆς Βηθλεέμ, μὲ δέος καὶ εὐλάβεια, ἀναφωνεῖ.

Μακάρι τὸ θεῖκὸ ἐκεῖνο φῶς νὰ ὁδηγῇ παντοτεὶνὰ τὰ βήματά μας, νὰ φωτίζει παντοτεὶνὰ τὴ σκέψη καὶ τὸ νοῦ μας. Νὰ θερμαίνει τὶς ψυχὰς καὶ τὸ λογισμό μας.

Μακάρι νὰ σκορπίσῃ γιὰ πάντα τὸ σκοτάδι, νὰ ἐξαλείψῃ τὸ φόβο, νὰ μαράνῃ τὴν κακία, νὰ λουλουδιάσῃ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη, ὅπως τὴν φανέρωσε Ἐκεῖνος, ἔδω καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια, κάποια ἄλλα χιονισμένα μεσάνυχτα, ἐνὸς ἄλλου Δεκέμβρη.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

νὰ ἱσοφάρισῃ τὸ φυσιολογικὸ αὐτοματὶ μὲ πὺν ἔχουν ἄλλα ζῶα, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἀνθρώπον κυρίαρχον σχεδὸν πάνω στὴ γῆ.

Ἐκτὸς λοιπὸν ἀπὸ τὸν πρωταρχικὸν παύγοντα γιὰ τὴν ἐξέλιξι τοῦ ἀνθρώπου στὴν πρώτη παιδικὴ ἡλικία, γιὰ τὴν ὁποία ἰδιαίτερα ἐνδιαφερόμαστε ἔδω, πὺν εἶναι τὸ ἴδιο τὸ παίδι, γιὰτὶ ἀλλοιῶς θὰ λογαριάζαμε χωρὶς τὸ ξενοδόχο χρειάζονται καὶ ἄλλοι παράγοντες, καὶ ἄλλες δυνάμεις ἔξωατομικῆς, πὺν χωρὶς τὴ βοήθειά τους ἡ «ἐντελέχεια» αὐτῆς στὴ γῆ τοῦ ἀνθρώπου δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐξελιχθῇ ἐπαρκῶς καὶ νὰ ὁλοκληρωθῇ. Καὶ ἀκριβῶς τὴ συμβολὴ μερικῶν ἀπὸ τοὺς ἔξω-ατομικτοὺς αὐτοὺς παράγοντες γιὰ τὴν κατὰλληλῃ ἐξέλιξι τοῦ παιδιοῦ στὰ πρῶτα βήματά του θὰ προσπαθήσουμε νὰ περιγράψουμε μὲ συντομία καὶ στὰ κύρια τῆς σημεία σ' αὐτὴν τὴ μελέτη.

Ποιοὶ εἶναι οἱ παράγοντες αὐτοὶ οἱ ἔξω ατομικοὶ;

Θὰ μπορούσαμε νὰ τοὺς χωρίσωμε σὲ δυὸ κατηγορίες:

Πρῶτα - πρῶτα, σ' ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ συμβολὴ γιὰ τὴν ἀνάπτυξι καὶ ἀνάτασι τοῦ παιδιοῦ συντελεῖται «κατὰ φύσιν», γίνεται χωρὶς κανένα λεπτομερὲς πρόγραμμα δράσεως, χωρὶς κανένα ἐπιστημονικὰ καλὰ καθωρισμένο σύστημα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅμως, διὰ τὴν ἐπίδρασις αὐτῶν τῶν παραγόντων γίνεται μὲ τρόπο ὅμως διόλου χαώδη καὶ ἀσυνάρτητο. Τὴν τάξι ἔδω τὴ σχετικὴ, τὴν προσδιορίζει καὶ τὴν ἀποκαθιστᾷ ἐμμέσως οὕτῃ ἡ ἴδια ἡ φύσις τοῦ παιδιοῦ, οἱ ἐπιτακτικὲς του ἀνάγκες, καθὼς καὶ τὰ διαφέροντά του.

Μερικοὶ, λοιπὸν, ἔξω-ατομικοὶ παράγοντες αὐτῆς τῆς πρώτης κατηγορίας πὺν μὲ τρόπο φυσικὸ ἀλλὰ πάντως ἀσυστηματοποίητο κάπως ἐπηρεάζουν τὸ παιδί εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ οἰκογένεια. Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ κυριώτερη δύναμις τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις ἡ ἐνέργεια, ἐγὼσον πρόκειται βεβαίως γιὰ γερὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, πάνω στὸ παιδί ἀπὸ τίποτε σὺν κόσμον δὲν μπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ. Ἡ ἀντίδρασις στὴ σπονδαιότητα αὐτῆς τῆς οἰκογένειας, πὺν σημειώθηκε σχετικῶς σὲ μερικὰ νεώτερα κοινωνικὰ συστήματα στὰ πενήτα πρῶτα χρόνια τοῦ αἵωνα μας, ἄρχισε ὅστερα ἀπὸ νηολιώτερη σκέψη, στὴν ὁποία ὠδήγησαν οἱ ἴδιες οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς, νὰ ὑποχωρῇ μὲ β. μα γοργά. Τὸ μητρικὸ φίλτρο, ἡ πατρικὴ στοργή, ἡ οἰκογενειακὴ θαλπωρὴ εἶναι καὶ θὰ παραμείνουν ἑσπεῖ τὰ τιμαλφέστερα δῶρα καὶ τὰ ἀποτελεσματικώτερα μέσα γιὰ τὴν πραγματικὴ πύροδο τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου. Γιατὶ σὺν κατάλληλο οἰκογενειακὸ περιβάλλον μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ εὐκολώτερα, φυσικώτερα καὶ κάτω ἀπὸ εὐνοϊκότερες συνθήκες παρὰ ὅπουδήποτε ἄλλου ἡ ἀληθινὴ καὶ ἡ ἀνιδιοτελεῖς ἀγάπη, ἡ ἰδέα τῆς αὐτοθυσίας γιὰ ἓναν ἀνώτερο σκοπὸ τῆς ζωῆς, ἡ ἀνάγκη τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης γιὰ τὸ ἀνέβασμον τὸ γενικὸ ἐνὸς λαοῦ καὶ νὰ τεθοῦν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἡθικῆς, τῆς θρησκείας καὶ κάποιας κοσμοπονητίας ἀκόμη.

Ἄλλ' ἡ πολύτιμη αὐτὴ καὶ ἀντικατάσταση συμβολὴ τῆς οἰκογένειας εἶναι ἓνα θέμα τόσο γνωστὸ καὶ χιλοειπωμένο. Ὅστε δὲν χρειάζεται νὰ τὸ ἐξάσῃ κανεὶς ἰδιαίτερα κυρίως σὲ μιὰ μελέτῃ γενικοῦ χαρακτήρος, ὅπως εἶναι ἡ παρούσα. Ἀλλωστε οἱς ὑπο επιτροπὲς ἐνὸς εἰδ. κοῦ συνεδρίου γιὰ τὴν πρώτη παιδικὴ ἡλικία καὶ ἀγωγὴ καὶ οἱς ἑορτὲς τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν γιὰ αὐτὴν τὴν ἡλικία ἐξετάζεται φυσικὰ μὲ κάθε λεπτομέρεια ἡ συμβολὴ τῆς οἰκογένειας καὶ τῶν ἄλλων ἔξω ατομικῶν παραγόντων. Ἐνα μόνον σημείον ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ἰδιαίτερος: διὰ ἀπὸ μιὰ εὐνομούμενη χώρα δὲν πρέπει νὰ λείπῃ κανένα ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέσα, τὰ διαφωτιστικά καὶ τὰ ἄλλα, τὰ ὁποία ὑποβοηθοῦν τὴν οἰκογένεια στὴν ἐκπλήρωσι τοῦ μεγάλου τῆς καὶ τόσο σημαντικοῦ προορισμοῦ τῆς.

β) Δεύτερος «κατὰ φύσιν» παράγων πὺν συμβάλλει στὴν ἐξέλιξι τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου εἶναι ἡ σ. ν. ο. κ. ἡ κ. ο. ν. ὅ. τ. η. σ., τὸ ἀμεσο δ. λ. δ. καὶ στενὸ κοινοτικὸ περιβάλλον, ὅπου ζεῖ καὶ μεγαλώνει τὸ παιδί.

Πολὺ συχνὰ ὑποτιμοῦμε τὴ σημασία τῆς ἐπίδρασεως πάνω στὸ παιδί πὺν

προέρχεται από τη συνοικία, από την κοινότητα. Μοιάζει σαν να φροντίζουμε — μάταια βέβαια — για την καταπολέμηση της αργρώσεως που τυχόν έχουν τα δένδρα του κήπου μας αδιαφορώντας το τι συμβαίνει στα γειτονικά μας περιβόλια. Για να καταλάβουμε με τρόπο κινητικό και πρακτικό πόσο σφάλουμε σκεπτόμενοι έτσι εγωιστικά, εσωστρεφικά, δεν έχουμε παρά να ρίξουμε μια ματιά στο τι συμβαίνει στους δρόμους κάθε συνοικίας, στο τι γίνεται για τη δημιουργία της παιδικής «κοινής γνώμης» στο προαύλιο ενός σχολείου. Αλλά και το πρώτο πράγμα που θα ζητήση το παιδί μόλις σταθή στα πόδια του είναι η συντροφιά με άλλα παιδιά, είναι οι συμπαίκτορες. Η κατάσταση καταντά δραματική σε οικογένειες μ' ένα παιδί μονάχα.

Εκεί λοιπόν, στη συνοικία, στη ζωή που του προσφέρει η κοινότητα, το παιδί μαθαίνει μαζί με τα άλλα τα παιδιά και διδάσκεται πολλά, ίσως πολύ περισσότερο και ευκολότερα και φυσικότερα από ό,τι μαθαίνει στο σπίτι. Και η επίδραση αυτή της συνοικίας μπορεί να είναι και καλή και κακή. Έξαρτάται από την κατάσταση, την ποιότητα της κοινότητάς μας. Γι' αυτό οι φροντίδες μας για το παιδί τότε υπάρχουν περισσότερη πιθανότητα να καρποφορήσουν και να αποδώσουν ευεργετικά αποτελέσματα όταν οι ελληνικές κοινότητες, όταν οι δήμοι της χώρας μας αποκτήσουν αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση οδοιαστικά, όπως συμβαίνει σε όλες τις προηγμένες χώρες του κόσμου, ώστε να ρυθμίζουν μόνοι τους, χωρίς πολλές διατυπώσεις και όργανους και κατά τον δρομότερο ίσως τρόπο, τα του οίκου των. Άλλωστε η αποκέντρωση και η αυτοδιοίκηση αποτελούν σπουδαίες ελληνικές παραδόσεις. Έτσι, οι ηλιόλουστοι, δένδροσφυτευμένοι, καθαροί και υγιεινοί χώροι για παιγνίδια, τα καλώς οργανωμένα «κέντρα χαράς» για ψυχαγωγία, τα κανονικώς λειτουργούντα δημόσια λουτρά, κλπ., δεν θα πρέπει να λείπουν από καμιά ελληνική κοινότητα, από κανένα δήμο της χώρας μας. Οι γονείς και οι κάτοικοι γενικά, ευχαρίστως θα προσφέρουν ότι μπορούν — όπως το έχουν πράξει σε πολλές άλλες παρόμοιες περιστάσεις — για την απόκτηση αυτών και άλλων, μέσω, όταν τους δοθή η ευθύνη στα χέρια τους, αν συνθηθούν να μη τα περιμένουν όλα από το κράτος και όταν η ευγενική άμιλλα μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων και δήμων κεντρίσθαι και ενισχυθή καταλλήλως από μέρους της Πολιτείας. Έτσι κι' εδω βλέπουμε, ότι το πρόβλημα της «Προσχολικής Αγωγής», το πρόβλημα της Παιδείας γενικά, τότε μονάχα θα βρούν το σωστό δρόμο, όταν ολόκληρη η κοινωνία (με την ενδύτατη έννοια του όρου αυτού) ενδιαφερθή με τρόπο διαρκή και πραγματικό και για τη λύση αυτών των προβλημάτων. Κι' εδω ισχύει πάλιν η ιδέα μιας συνθετικής απόψεως για τη ζωή.

γ) Και η σκέψις αυτή ακριβώς μ'ας οδηγεί και' ευθέως στον τριτοπαράγοντα, που συμβάλλει στην κανονική και ανυψωτική εξέλιξη του αναπτυσσόμενου ανθρώπου, έννοσή του συμπράττει και του εδω τε ο υ ν κ ο ι ν ω ν ι κ ο υ π ε ρ ι β ο λ λ ο ν τ ο ς. Έννοϊμε τις φροντίδες και τις προσπάθειες όλων μας για να διαφυλάξουμε την υγεία — τη σωματική και ψυχολογική — του παιδιού. Για την απόκτηση αυτής της υγείας, με την πλατύτερή της έννοια, και για τη δημιουργία ενός τέτοιου ανθρωπίνου κοινωνικού περιβάλλοντος — και ο δρος «κοινωνία» στην ενδύτερή του έννοια περιλαμβάνει όλες τις εκδηλώσεις μιας ανώτερης οργανωμένης ζωής, ενός έθνους, ενός λαού — θα συντελέσουν, εκτός από την οικολογική φυσική, οι καλά οργανωμένες κοινότητες, όπως είπαμε παραπάνω. Θα συντελέσουν επίσης πόλεις και πολιτείες με σπύτια περιποιημένα, με δρόμους καθαρούς, με δένδροστοιχίες και αναδασωμένους τους γύρω λόφους, με υγειονομικές και παιδιατρικές υπηρεσίες, με ψυχολογικά κέντρα προσανατολισμού, με κοινωνικούς λειτουργούς, με παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία και σχολεία, με τη γερή ψυχαγωγία και την καλλιτεχνική κίνηση, με την κοινωνική δράση και την ηθικοπνευματική επίδραση της Έκκλησίας. Θα συντελέσει, με άλλα λόγια, ολόκληρη η κοινωνία, ολόκληρη η πολιτεία. Θα συντελέσει

Κορυφαίοι αντιπρόσωποι της Παιδαγωγικής του Πολιτισμού

GEORG KERSCHENSTEINER

Υπο ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΣΟΥΡΑΑ, παιδαγωγού

Τα σχολεία πρέπει να οργανωθούν έτσι, ώστε να είναι όχι σχολεία ξηλών γνώσεων, αλλά πραγματικές εγκαταστάσεις μορφωτικές.

Kerschenshteiner

I

Georg Kerschenshteiner

Ο Pestalozzi των Γερμανών, — ο μεγαλύτερος εκείνος παιδαγωγός που ο Spranger τον έσκιαγράφησε ως εξής :

«Είναι ο κατ' έξοχον πραγματικός πατέρας του Pestalozzi. Είναι ο μεγαλοφύστερος Παιδαγωγός της εποχής μας. Είναι ο έσχοτος εκείνος άνθρωπος που γύρω από τη διαμόρφωση της κοινωνίας του μέλλοντος με το καινούργιο πνεύμα του σχολείου — συνεινώνει το βάθος το ψυχολογικού, συνενώνει τους επαγγελματικούς σκοπούς στην διαφοροποιημένη μορφή της μορφώσεως δια της εργασίας, δια της Πολιτείας και της κοι-

νωνικής Αγωγής καθώς επίσης και δια της βαθιάς έρμηνείας της μορφωτικής αξίας των φυσιογνωσιακών μαθημάτων. — Όλα δηλαδή τα ανώτερο προσηρμοσμένα και αδιάρρηκτα ανταμωμένα με την ιδέα της ηθικής προσωπικότητας».

GEORG KERSCHENSTEINER

Ο Παιδαγωγός που ανάγκασε σε ύψιστον θέμα της Αγωγής την Πολιτειακήν Αγωγήν καθώς επίσης και την Αγωγήν γύρω από μίαν φρόνησιν πολιτειακήν.

Ο παιδαγωγός που συνέδεσε απαίτησιν της Πολιτειακής Αγωγής με την εθνικήν μεταρρύθμισιν του παλιού σχολείου των ξηρών γνώσεων σε σχολείον εργασίας.

Ο παιδαγωγός που διακηρύσσει ως ύψι-

στόμην, και πρέπει να συντελέσει, ολόκληρη η ανθρωπότητα, μια ανώτερη βέβαια ανθρωπότης! Όλα αυτά δεν είναι δυοκατόνεντα. Χρειάζεται οργάνωσι συστηματική και συνεπής. Χρειάζεται η τήναισις της αιδιουτελούς αγάπης για τον πλησίον μας με πραγματικούς ταγούς στην ύπαιθρο και στις πόλεις. Χρειάζεται η καλλιέργεια της κοινωνικότητας, της συμπόνιας, για την τύχη του κάθε εθνικού συνόλου πρώτα, για την δροτή πορεία της ανθρωπότητος ολόκληρης, γενικά. Δεν είμαστε. Άλλωστε μια ποιμήν με έναν Ποιμένα; Έτσι όμως κάθε κοινότης — για να θυμηθούμε το στενωπό κοινωνικό περιβάλλον — γίνεται ένα κτίταρο γερό ενός έθνους ή κρατικού οργανισμού, έτσι και κάθε έθνος ή λαός γίνεται κι' ένας άκρογωνιαίος λίθος για το πανανθρώπινο οικοδόμημα. Στο στενό όμως κοινωνικό περιβάλλον προπονοούνται και προπαιδευούνται οι αληθινοί πολιτικοί άνδρες, των οποίων το πρώτο και ύψιστο καθήκον είναι η εξυπηρέτησις και η ανύψωσις του συνόλου.

Και έτσι το παιδί, προσφυλαγμένο, ως ελπίζουμε, πάντοτε, κάτω από τη στοργική οικολογική στήλη και θερμομανόμενο από τη θαλασσή της, περιστοιχισμένο από τις γερές ανυψωτικές επιδράσεις του στενού και ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, αναπτύσσεται και εξελίσσεται κανονικά, δηλαδή διαπαιδαγωγείται, μορφώνεται και μεστώνει, σωματικός και ψυχοπνευματικός, σε βαθμό καταπληκτικά μεγάλο και σημαντικό για όλη του τη ζωή. Και η επίδρασις αυτή γίνεται, όπως είπαμε, φυσική, χωρίς λεπτομερώς κανονισμένα προγράμματα.

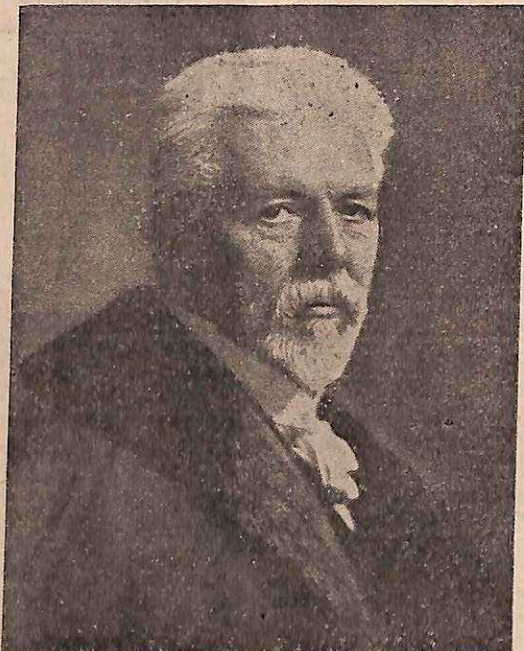
Η επίδρασις αυτή η τεράστια, που προέρχεται από την οικολογία, από το στενό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον συντελείται έτσι φυσικά και άβυστα. όπως την μεταφέρει, ως ποῦμε, ο ήχος και το φῶς. Αν καθορίζεται κάπως, αυτό γίνεται έμμεσα από τις ανάγκες και από τα διαφέροντα του παιδιού, όπως το σπρώχνει η φυσική του δομή προς ανάπτυξη και ανάτασι, όπως το κατευθύνει η «έντελέχεια» του, όπως θίγεται από τα γεγονότα της κοινωνικής ζωής γύρω του, από τα ιδεώδη που σχηματίσθηκαν και πιστεύουν εκεί και από τα όνειρα τα οποία ταράσσουν κάποτε το λαό, στον όποιον ανήκει το παιδί αυτό.

στον σκοπόν πάσης μορφής αγωγής την *ήδη καὶ ἐλεύθερη καὶ αὐθόρμη προσωπικότητα*.

Ὁ παιδαγωγὸς ποὺ στήν ἐννοία τῆς Πολιτικῆς Ἀγωγῆς δίδει τὴν ἐρημνείαν τῆς φροντίδος ποὺ πρέπει νὰ καταβληθῇ γὰρ τὴν αγωγὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων, ὥστε νὰ δρᾶσιν ταῦτα γιὰ τὴν ἡθικοποίηση τῆς πραγματικῆς κοινωνίας.

Ὁ παιδαγωγὸς ποὺ δὲν ξεχωρίζει τὴν μόρφωση τοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ τὴν καλλιέρ-

Σύμβουλον Γεωργακάκη—ὁ παιδαγωγὸς ἐπαναλαμβάνομεν ποὺ στὸ παραπάνω μνημονεύομενον ἔργον τοῦ καθὼς καὶ σὲ ἄλλα δημοσιεύματά του τονίζει ὅτι τὸ σχολεῖον—ὅπως εἶναι σήμερον διαμορφωμένον—καλλιιεργεῖ μονάχα τὴν ξηρὴ μνημονικὴ γνῶσιν, ποὺ ποτὲ δὲν δίνει οὐδὲν ὁμορφωτικὴν πραγματικὴν τὰ ἄτομα, ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ νεώτερον σχολεῖον ὡς σχολεῖον ἐργασίας ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν αὐτενεργὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τὰ



Staudenmann

γειαν τῆς ιδέας τῆς Πολιτικῆς Ἀγωγῆς. Εἶναι αἱ δύο ἐννοίαι ποὺ πρέπει νὰ βαδίζουν ἀχώριστες. Ἡ Πολιτικὴ Ἀγωγή ὅμως εἶναι ἐκείνη ποὺ δίδει στὸν χαρακτῆρα τὸ ἀποτύπωμα τὸ πρωταρχικόν!

Ὁ παιδαγωγὸς ποὺ τόσο γύρω ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ὅσον καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς πολιτικῆς Ἀγωγῆς, ἀναγνωρίζει ὡς ὄργανον τὴν ἰδίαν τοῦ σχολείου ἐργασίας.

Ὁ παιδαγωγὸς ποὺ στὸ ἔργο του «Τὰ σχολείων ἐργασίας» ποὺ τὸ περιεχόμενον τῶν διατυπωμένων ιδεῶν εἶναι γνωστὸν σὲ ὅλους τοὺς δασκάλους τῆς Χώρας μας ἀπὸ τὴν μετάφρασή του στὰ Ἑλληνικά ἀπὸ τὸν Ἐκπ.

Ἰδία τὰ παιδιὰ. Τὸ σχολεῖον ἐργασίας δηλαδὴ μὲ ἓνα ἐλάχιστον ποσὸν γνώσεων, πρέπει νὰ καλλιιεργεῖ ἓνα maximum ἀποδεξιότητες, νὰ καλλιεργῇ ἓνα maximum ἀπὸ ἱκανότητες νὰ καλλιεργῇ παράλληλα τὴν χαρὰν πρὸς ἐργασίαν.

Ὁ παιδαγωγὸς τέλος ἐκεῖνος ποὺ ἀποφαίνεται ὅτι μέσα στὴ ροὴ τῆς χρονικῆς τῆς λειτουργίας τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ἡ αἰτία τῶν πονηρῶν ἀποεισεσμάτων τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν οἱ μικροὶ τροφίμοι τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ἔγκειται στὴν ὑπερφόρωσιν τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος. Γι' αὐτὸ ἐκζητῶν ὑπὲρ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ὕλης στὸ λαϊκὸν σχολεῖν γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἓνα maximum τῆς αὐτενεργ-

γείας τῶν μικρῶν τροφίμων μας, πιστεύοντας καὶ ἀναχωρῶντας ἀπὸ τὴν ἀποψη πὼς μόρφωμένοι δὲν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ διαθέτει ξηλευτόν ποσόν γνώσεων ἀλλὰ ὡς δειγμὰ πραγματικῆς μορφώσεως θάπρεπε νὰ θεωρηθῇ ἡ ζωντανὴ ἐποδευτικὴ, ἡ ἀκρίβεια στὶς κρίσεις, ἡ αὐτενεργία στὴν ἐρημνεία τῆς σχέσεως τῶν διαφορῶν θεμάτων καὶ γενικά ἡ συμφωνία μεταξὺ θελήσεως καὶ πράξεως.

Ἀλλ' ὅς τὸν παρακολούθησεν σὲ ὠρισμένες πτυχὲς μέσα στὸν λαβύρινθον τῶν προβλημάτων τῆς ὁργανώσεως τῆς σχολικῆς καὶ τῆς ἰδίας τῆς μορφώσεως, δεδομένου ὅτι τὰ δύο αὐτὰ σημεῖα ἀποτελοῦν τοὺς πόλους τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ ἰδιοφυίας.

II

Γεννήθηκε στὰ 1854. Οἱ σπουδὲς του στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου ἐφλέγοντο ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν του νὰ γίνῃ ἓνας ἐπιστήμων πραγματικὸς καὶ ὁ καλύτερος δάσκαλος στὸ καλύτερο σχολεῖον.

Σπούδασε Μαθηματικά. Δάσκαλός του ἦταν ὁ περίφημος Μαθηματικὸς Felix Klein.

Στὰ 1881 διωρίστηκε βοηθὸς στὸν Μετεωρολογικὸν Σταθμὸν τοῦ Μονάχου.

Ἀπὸ τὰ 1883—1895 ἐναντίας καθηγητὴν Γυμνασίου στὴν Νυρεμβέργη καὶ στὸ Μόναχον.

Στὰ 1895 ἐξέγγη ὁμοφώνως Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος στὸ Μόναχον. Τὸ πρὸ εὐτυχισμένο γεγονός στὴν ἐκπαιδευτικὴ ζωὴ του. Ἡ ἐπίδρασις τῆς προσωπικότητός του εἰς τὸν τομέα τὸν ὁργανωτικὸν ὑπῆρξεν ὑποδειγματικὴ μὲ εὐρύτερη ἀντίληψη.

Στὰ 1919 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου. Στὰ 1920 ἀπεποιήθη πρόσκλησιν στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας ὡς διάδοχος τοῦ Spranger.

Εἰς τὴν Αὐτοβιογραφίαν του διακρίνει ὁ ἴδιος δύο μεγάλους σταθμούς τῆς δημιουργίας του, τὴν περίοδον τῆς τελεολογικῆς—πρακτικῆς του ἐπιδόσεως καὶ τὴν περίοδον τῆς ἀξιολογικῆς—θεωρητικῆς τοιαύτης ποὺ χρονολογεῖται μὲ τὸ πέρας τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου.

Γύρω ἀπὸ τὴν καθόλου ὁργάνωσιν καὶ μεταρρυθμίσιν τοῦ πνεύματος στὸ λαϊκὸν σχολεῖον ὁ Kerschensteiner θεωρεῖ τὰ κατὰ τὴν ὁσιν εἰσενέχοντα εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν.

1) Τὸν περιορισμὸν τῆς ὕλης⁽¹⁾. Ὅποιος—κατὰ τὰς ἀντιλήψεις του—ἔχει ἐπεξεργασθῇ εἰς βάθος μὲ παρατήρησιν ἐπιμελημένην μὴ περιοδὸν ἱστορικὴ, μὴ ἐνότητα γεωγραφικὴ,

1. Kerschensteiner, Betrachtungen über die Theorie des Lehrplanes 1901 (ἔκδοσις 2).

ἢ μὴ ὁμοταξία φυτῶν καὶ ζώων, αὐτὸς ἔχει ἀποκτήσει ἤδη τὴν χαρούμενη διάθεσιν γιὰ ἐργασίαν καθὼς καὶ τὴν δυναμικὴν περαιτέρω ἐξόρμησιν του. Τὰ ἀξιώματα καὶ οἱ νόμοι—ἔστω καὶ ὀλίγοι—ποὺ μόνον του ἐβγάλε τὸ παιδί αὐτενεργῶντας καὶ δουλεύοντας ἐπάνω στὴν ἱστορικὴ ἢ γεωγραφικὴ ἐνότητα, εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὴν περαιτέρω ἐπεξεργασίαν καὶ ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους τοιμῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν. Ἀπορρίπτει συνεπῶς τὴν ἀξίωσιν τῶν Ἑρβαρτιανῶν ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐξελέξουν ἓνα ἀπρητισμένον κύκλον ἰδεῶν γιὰ ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν καὶ νὰ μπουκώσουν τοὺς ἀώρους ἀκόμα ἐγκεφάλους τῶν μικρῶν παιδιῶν τοῦ λαϊκοῦ σχολείου.

2) Θεωρεῖ ἀπαραίτητη τὴν πολὺπλευρὴ καὶ βαθιὰ παρατήρησιν μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὀπλισθοῦν οἱ μαθηταὶ παρατηρῶντας ἐκτὸς τοῦ σχολείου, εἰς τὰ ἐργαστήρια, εἰς τοὺς σχολικοὺς κήπους, εἰς τὰ ἐνυδρεία, εἰς τὰ μουσεῖα καὶ γενικά εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις ἐκεῖνας ποὺ θὰ ὀπλίσουν καὶ θὰ ὀξύνουν τὸ μυαλό τους μὲ μετρήσεις καὶ μὲ ἐκτιμήσεις εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα καὶ ἰδιαιτέρως στὰ Φυσικογνωστικά⁽²⁾.

3. Θεωρεῖ τὰ μέγιστα συμβάλλουσαν στὴ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τὴν ξεχωριστὴν ἐξασκῆσιν τῆς Ἱχθυογραφίας⁽³⁾ σὺν μὴ ἀσκησὶν ἐξαιρετικῆς γύρω ἀπὸ τὴν παρατήρησιν Μορφῶν.

4) Ἀπαιτεῖ τὴν καλλιέργειαν τῆς αὐτενεργείας ποὺ τὴν συνοδεύει πάντοτε ἡ ὁρμή πρὸς δημιουργίαν. Κατὰ τὸν Pestalozzi αὐτὸν τῆς Γερμανικῆς Παιδαγωγικῆς ἡ αὐτενεργὸς δημιουργία, ἡ ἀπεικόνισις καὶ ἡ ἐκφραστικὴ δύναμις τοῦ μαθητοῦ εἶναι σπουδαιότερα καὶ ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν γνῶσιν.

5) Ἀπαιτεῖ ἐπίσης τὴν καθιέρωσιν στὸ λαϊκὸν σχολεῖον τοῦ μαθήματος τῆς διδασκαλίας τῆς ἐργασίας, δεδομένου ὅτι τὰ 90 οἱ τῶν μαθητῶν τοῦ λαϊκοῦ σχολείου θὰ ἀσχοληθοῦν στὴ ζωὴ τους μὲ χειροτέχνικα ἐπαγγέλματα.

6) Ἀπαιτεῖ ἐν τέλει τὴν ὁργάνωσιν τῶν μαθητῶν στὴν τάξιν κατὰ ὁμάδας καὶ τὴν μαθητικὴν ἐργασίαν τούτων, κἀμνοντας πάντοτε κάποια αὐστηρὴ διακρίσι μεταξὺ μαθήσεως ποὺ ἀποκτάται ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τῆς μαθήσεως ποὺ εἶναι ἀποτελεσματικὴ τῆς πείρας καὶ τῆς αὐτενεργῆς μαθητικῆς ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν.

Ὁ Kerschensteiner πιστεῖν ὅτι τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ καλλιιεργεῖ τὴν γνῶσιν ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πείρας, καθὼς καὶ τὴν ἐργασίαν τὴν δημιουργικὴν ποὺ ὀπλίζει τὰ

1. Kerschensteiner, Grundafragen der Schulorganisation 1921 Auflage 4e.

2. Kerschensteiner, Wesen und Wert der naturwissenschaftlichen Unterrichts 1913. (Μετάφραση στὰ Ἑλληνικά ἀπὸ Χαντέλη).

3. Τοῦ Αὐτοῦ, Die Entwicklung der Zeichnerischen Begabung 1905.

παιδιά με χαρούμενη διάθεση για περαιτέρω απασχόλησιν και για εξάσκηση των δυνάμεών των, άνυψώνουσα ταυτόχρονα τὰς ἀρετὰς τῆς ἐπιμελείας, τῆς ἀφοσιώσεως ὡς καὶ τῆς μορφώσεως τῆς θελήσεως καὶ τοῦ χαρακτήρος⁽¹⁾. Δημιουργικὴ ἐργασία καὶ γνώσεις πού ἀποκτοῦν τὰ άτομα ἀπὸ τὴν πείραν τῶν, τὰ καθιστᾶ ἀποφασιστικὰ, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ ἐξορὰ ἐκ τῶν βιβλίων ἀπορρημονέουσιν τὰ καθιστᾶ ἀναιμικὰ καὶ ρωθρά.

Αυστηρῶς—τονίζει ὁ ἀσκητὴς παιδαγωγὸς μας—τὰ σχολεῖα τόσον τὰ λαϊκὰ ὅσον καὶ τὰ τῆς Μέσης Παιδείας δὲν καλλιεργοῦν τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν καὶ περιορίζονται ἀντιθέτως σὲ μιὰ μέθοδο παιδευτικῆς⁽²⁾ ἐποπείας καὶ σὲ μιὰ νέκρωσι τῶν κοινωνικῶν ἐν στίκτων ἀπὸ ἑλλειψιν καλλιεργείας τῆς ὁμαδικῆς ἐργασίας. Αὕτη αὕτη ἡ διάταξις τῶν θρανίων στὴν αἰθούσα τῆς σχολικῆς σὲ ἐπάλλιντες σειρὰς ὅπως στὸ θέατρον καὶ στὸν κινηματογράφον—δὲν ἐπιτρέπουν καμμίαν κίνησιν στὰ παιδιά καὶ εἶναι διατεταγμένα ἔτσι ὥστε νὰ ἀκούουν μονάχα τὸν ἀπὸ καθέδρου οἰκτορῶντα διδάσκαλον καὶ καθηγητὴν.

Γενικὰ τὰ παιδιά στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς σχολικῆς ἀνατρέφονται ὅχι μὲ τὰ ἀντικείμενα ἀλλὰ μὲ τίς σκιὰς τῶν ἀντικειμένων. Ἐντεῦθεν προκύπτει κατὰ τὸν Kerschenshteiner ἡ ἀπαιτήσις ὅπως τὸ *σχολεῖο* τῶν βιβλίων⁽³⁾—ἔτσι ἀποκαλεῖ τὸ παλιὸν σχολεῖο—μετατραπῇ σὲ *σχολεῖον ἐργασίας*⁽⁴⁾.

Κατὰ τὸν Kerschenshteiner τὸ *ἄξιωμα* τῆς αὐτενέργειας συμπλέκει μὲ τὸ *ἄξιωμα* τοῦ σχολικοῦ ἐργασίας, δεδομένου ὅτι ἡ αὐτενέργεια ἀποτελεῖ τὸ πῶς σημαντικὸ καὶ τὸ πῶς χαρὰ κτηριστικὸ γνῶρισμα τοῦ σχολικοῦ ἐργασίας.

Ὡς πρὸς τὰ προβλήματα τῆς Ἀγωγῆς ὁ Kerschenshteiner παραμένει πλατὺς τῆς Πολιτικῆς Ἀγωγῆς καὶ τῆς Ἰδέας τῆς αὐτονομίας ἡθικῆς προσωπικότητος. Ὁ τρόφιμος πρέπει νὰ ὀπλισθῇ μὲ ἀξίες τῆς ζωῆς. Συνεπῶς σκοπὸς βασικός τῆς Ἀγωγῆς παραμένει πάντοτε ἡ πληρωσις τῆς ψυχῆς τῶν τροφίμων μας μὲ τίς ἀντικειμενικὰς ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μὲ ἀξιολογικὴν συνείδησιν.

Ἡ αὐτόνομος ἡθικὴ προσωπικότης μόνον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν μπορεῖ νὰ μορφωθῇ, δεδομένου ὅτι προσωπικότης εἶναι φορὸς ἀξιών, καὶ ἡ διδασκαλία συνεπῶς πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὴν μὴ-σιν τῶν τροφίμων μας εἰς τὸ ἀξιολογικὸν πλέγμα τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ διεύρυνσις τῆς ἀξιο-

λογικῆς συνείδησεως ἐπὶ ὅλων τῶν πολιτιστικῶν συστημάτων καὶ γενικὰ ἡ διαμόρφωσις τῆς ἀξιολογικῆς φρονήσεως.

Στὸ τελευταῖον παιδαγωγικὸ τοῦ ἔργου—πὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ κορυφωμα τῆς παιδαγωγικῆς του μεγαλοφύνας—καὶ πὺ φέρει τὸν τίτλον «Θωρία τῆς Μορφώσεως»⁽¹⁾ ἀσχολεῖται μὲ τὴν βαθεῖα ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τῆς Μορφώσεως, μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τῆς ἀξίας, μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τοῦ διαφερόντος, μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τῆς πνευματικῆς Stuktur.

Ἡ παιδαγωγικὴ πράξις κατὰ τὸν Kerschenshteiner εἶναι μιὰ πράξις καὶ μιὰ ἐνέργεια κατανοήσιμος, μιὰ ἐρμηνεία δηλαδὴ τῆς ὁλότητος ἐνὸς ἀτόμου καὶ ὅχι ἀπλῶς μιὰ ἐρμηνεία τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου μὲ τὴν ἐξορὰ λογικῇ. Ἡ παιδαγωγικὴ πράξις σημαίνει παρὰλλήλως καὶ τὴν σκόπιμον ἐπέμβασιν στὸν ψυχικὸν κόσμον τῶν τροφίμων μας πρὸς διαμόρφωσιν τῆς ἐν ἐξελίξει προσωπικότητός του. Ὁ τρόφιμος—τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ τῆς ἀγωγῆς—εἶναι μιὰ δυνάμις ζωντανὴ καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι συνδεδεμένη μὲ τίς λοιπὰς ζωντανὰς ὑπάρξεις δι' ἀμοιβαίας συμπαθείας, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μὴ μόνον πραγματικὴν πραγματοποιεῖται μονάχα μὲ τὴν ἀφοσίωσιν⁽²⁾ τοῦ παιδαγωγοῦ στὸν τρόφιμον.

Πρόκειται μὲ ἄλλα λόγια περὶ τῆς γνωστῆς *Πιστοποίησης παιδαγωγικῆς ἀγάπης*.

Ἡ παιδαγωγικὴ ἐνέργεια εἶναι ἐν συνεχείᾳ μιὰ πράξις προσπάθειας πὺ καταβάλλει ὁ παιδαγωγὸς γιὰ νὰ νοιώσει τὴν ὁλότητα τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τῶν τροφίμων του.

Ἡ παιδαγωγικὴ ἐνέργεια εἶναι τέλος μιὰ πράξις κοινωνικὴ διὰ τῆς καλλιεργουμένης μορφῆς τῆς παιδαγωγικῆς ἀγάπης.

Ἡ ὅλη μορφωτικὴ προσπάθεια ἔχει νὰ περιτραφῇ εἰς τὰ κάτωθι παιδαγωγικὰ προβλήματα.

1) Εἰς τὴν *διάνωσιν* τῶν γενικῶν καὶ ἀτομικῶν νόμων τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως.

2) Εἰς τὴν *διατύπωσιν* τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν κανόνων τῆς μορφωτικῆς διαδρομῆς καὶ τῆς μορφωτικῆς καθόλου ἐργασίας.

3) Εἰς τὴν *διάγνωσιν* τῶν τύπων τῶν διδασκαλικῶν.

4) Εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν μορφωτικῶν ἐκείνων ἀγαθῶν πὺ σχετίζονται οὐσιαστικὰ μὲ τὴν μὴ μόνον τῶν διαφορῶν ἐξελικτικῶν βαθμίδων τῶν τροφίμων μας. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἀσχολία μὲ μὲ τὸ *Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν διαφορῶν βαθμίδων* πὺ ἀποτελεῖ τὴν πῶς λεπτὴ παιδαγωγικὴ ἐργασία.

Τοῦ Αὐτοῦ, Die Staatsbürgerliche Erziehung der Jugend 1927. Ἐκδόσεις 9η.

1. Kerschenshteiner Theorie der Bildung 1928. Ἐκδόσεις 2α.

2. Τοῦ Αὐτοῦ, Die Seele des Erziehers 1929. Ἐκδόσεις 2α.

Καὶ ὅπως ὁ νόμος τῆς βαρύτητος τοῦ Νεύτωνος στὴ Φυσικῇ, ἔτσι καὶ στὴν Παιδαγωγικῇ ἰσχύει ὁ κάτωθι νόμος τοῦ Kerschenshteiner, ἕνας νόμος δηλαδὴ πὺ ὡς εἰς λυβιδαν λῖθον δοκιμάζεται ἡ χρησικολία βίων τῶν μὴ συγχρονισμένων *Ἀναλυτικῶν προγραμμάτων*.

Καὶ ὁ νόμος ἀκούει⁽¹⁾ ὡς ἑξῆς: «Ἡ μὴ μόνον τὸ ἀτόμον ἐπιτελεῖται δι' ἐκείνων τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ Stuktur καλύπτει ἐν βίῳ ἢ ἐν μέτρῳ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ».

Καὶ ἐδῶ προβάλλει μεγαλειώδης ἡ θεωρία τοῦ Homunculus πὺ κυριαρχεῖ στὰ προγράμματα τῆς λαϊκῆς καὶ τῆς Μέσης Παιδείας μας.

Ὅταν ἡ ὅλη πὺ προσφέρονται στὰ παιδιά εἶναι ἀνωτέρα τῶν πνευματικῶν τῶν δυνάμεων καμμίαν δύναμις δὲν εἶναι ἱκανὴ ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ μὴ μόνον, λαμβανόμενον ὑπ' ὅψει ὅτι μὴ μόνον δὲν εἶναι ἡ μηχανικὴ μετὰδοσις τῆς ὅλης στήν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, μὴ μόνον δὲν εἶναι ἡ *χορηγολλητικὴ* τῶν γνώσεων—γιὰ νὰ μεταχειρισθῶμε ἐπιγραμματικὴν ἐκφράσιν τοῦ Kerschenshteiner.

III

Ἐτελειώσαμε...χωρὶς βέβαια οὐσιαστικὰ νὰ μὴ ἔχουμε τελειώσει.

Καὶ τώρα...ἀς κλείσουμε τὸ σύντομο καὶ ἀδρὸ αὐτὸ πορτραῖτο τῆς μεγαλοφυούς παιδαγωγικῆς του προσωπικότητος, ἀφ' ὧν καὶ τὸν ἔξιν νὰ μᾶς μιλήσει—ἔστω καὶ γιὰ λίγα λεπτά.

«Τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ⁽²⁾ δὲν εἶναι ἄλλοτε παρὰ ἓνα μικρὸν τμήμα ἀπὸ τὸ βασίλειον τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος ἢ καλῶς ἐννοηθῶν τῆς πνεύματος τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν, ἢ ἔρουν ὅμως τῆς μορφωτικῆς ἀξίας βίων αὐτῶν τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν ὁδηγεῖ κατ' ἀρχὴν σὲ προβλήματα πὺ συνδέονται μὲ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ συνεπῶς προβάλλει σὰν αἵτημα καὶ ἡ ἀπαιτήσις ὅχι ἀπλῆς οἰκειώσεως ἀλλὰ μνήσεως γύρω ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἐκείνης τῆς φιλοσοφίας τοῦ πολιτισμοῦ πὺ καθιστοῦν δυνατὴν τὴν κατανοήσιν τῆς σχέσεως μορφωτικῶν ἀξιών καὶ πολιτιστικῶν ἀγαθῶν.

Πρέπει δηλαδὴ νὰ διευσθύνει τις εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ πνεύματος γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀναγνωρίσει τὴν πιθανὴν μορφωτικὴν ἀξίαν τῶν ἐπιτενυμάτων του. Τὸ πιθανόν ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε καὶ τὸ πραγματικόν. Ἀλλὰ καὶ στὴν περιπτώσιν ἀκρίβειαν πὺ τὸ πολιτιστικὸν ἀγαθὸν μεταδίδεται σὲ ὁρισμένα άτομα ὡς μορφωτικὸν τοιοῦτον, καὶ τότε

1. Kerschenshteiner, Der Grundaxiom des Bildungsprozesses 1924. Ἐκδόσεις 3η.

2. Kerschenshteiner, Theorie der Bildung σελ. 322 καὶ ἐφεξῆς.

δὲν πρέπει νὰ γίνεταί πιστευτὸν πὺς ἡ ἀπλὴ συνείδησις τῆς ἐσωτέρας ψυχικότητος καὶ πνευματικότητος⁽¹⁾ εἶναι ἀρκετὴ, γιὰ γύρω ἀπὸ τὴν μορφωτικὴν ἐπιτυχίαν εἶναι πάντοτε ἀπαραιτήτος ἡ ἐπίζησις τοῦ βαθυτέρου πλέγματος⁽²⁾ τῶν μορφωτικῶν ὁγαθῶν.

Ὁ δρόμος δηλαδὴ τῆς ἐπίζησεως τῶν ἀξιών διαγράφεται στὶς γενικὰς τὸν γραμμὰς ὡς ἀκολουθῶν. Ἐν πρώτοις ἐπιβάλλεται νὰ διακρίνωμεν ἐκαστὸν πολιτιστικὸν ἀγαθὸν μίαν διπλὴν ἐσωτέραν ψυχικότητα, δηλαδὴ τὸ προσωπικὸν ἐκφραστικὸν πλέγμα καὶ τὸ πνευματικὸν τοιοῦτον, τοῦ μορφωτικοῦ ἀγαθοῦ θεωρουμένου ὡς ἀντικειμένου.

Παραδείγματα: Ὅταν ἀντικρύξωμεν τὸ ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης ἐχομεν μπροστά μας τὰ κάτωθι στοιχεῖα:

1) Τὸ περιεχόμενον τοῦ μορφωτικοῦ αὐτοῦ ἀγαθοῦ, δηλαδὴ αὐτὸ τοῦτο τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον τοῦ ἀντικειμένου.

2) Τὸ ἀντικείμενον εἰς τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτεται τὸ περιεχόμενον πὺ συνειδητοποιεῖται, δηλαδὴ ἡ ἐξω ἐρικὴ συνειρμικὴ ἐκδήλωσις καὶ ἡ βαθύτερη ψυχικὴ ἰδιουσυστασία μὲ τὴν ὁποίαν ἀποκαλύπτεται τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον. Ὅλα αὐτὰ μᾶζ διδόν τὴν *σώτησιν* ψυχικότητα καὶ πνευματικότητα τοῦ μορφωτικοῦ ἀγαθοῦ.

Λατὰ ταῦτα

Ὁ δαυλὸς τὸν ὁποῖον κρατεῖ στὸ χεῖρ ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ ἀντικείμενον εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ καταστῇ ζωντανὸν τὸ περιεχόμενον εἰς τὴν συνείδησιν ἐκείνου πὺ πρωτοεξιδύσει τὴν Ἀμερικὴν.

Δηλαδὴ σὰν νὰ τοῦ ὑπενθυμίζει: «Ἀπὸ τὴν στήν πὺ τὸ πῶς σου πατὴρ τὴν Χώραν τῆς ἐλευθερίας».

Μὲ ἄλλα λόγια: Ὁ δαυλὸς εἶναι τὸ ἀντικείμενον καὶ ἡ Χώρα τῆς ἐλευθερίας εἶναι τὸ περιεχόμενον μιᾶς τελεολογικῆς κατευθυνόμενης ἐσωτέρας ψυχικότητος.

Ἐπομένως:

Ἐνῶ ὁ δαυλὸς καὶ ἡ χώρα τῆς ἐλευθερίας (ἀντικείμενον καὶ περιεχόμενον) εἶναι ἡ ἐσωτέρα ψυχικότης καὶ πνευματικότης τοῦ μορφωτικοῦ ἀγαθοῦ (δηλαδὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς ἐλευθερίας), ἀντιθέτως τὸ ὅλον πνευματικὸν συμπῆγμα προσδιορίζεται στὸ βάθος τοῦ ἀπὸ αἰσθητικὰ κινήσεως.

Ἀπὸ τὸ μικρὸ αὐτὸ γυμνῶν πορτραῖτο πὺ δεικνύει τὸ βαθύτερον πνευματικὸν συμβολισμὸ μὲ κινήσεως καὶ προβολὰς αἰσθητικῆς θεωρήσεως, ἀντιλαμβάνεται ὁ καθείς τὸ θανάσιμον σφάλμα ἐκείνων πὺ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς μορφωτικῆς διαδρομῆς ἀναζητοῦν τὴν οὐσίαν τῆς μορφώσεως ἀποκλειστικὰ στὴν ὀρθολογιστικὴ ἐρμηνεία τῆς

1. Struktur. 2. Sinngefüge. 2. Struktur.

1. Kerschenshteiner, Charakterbegriff und Charaktererziehung 1923 (Auflage 3e).

2. Kerschenshteiner, Begriff der Arbeitsschule 1928 (ἔκδοσις 7η). Μετάφραση στὰ Ἑλληνικὰ ὑπὸ Γεωργιάκη.

1. Buchschule.

2. Τοῦ Αὐτοῦ, Axiom und Freiheit als Bildungsgrundsätze 1927 ἔκδοσις 4η.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΟΙΧ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΟΥ κ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ — ΠΕΜΠΤΗ ΤΑΞΙΣ

I. Διδασκεία ύλη.

I. Η Πατρίς.

1. Η στενότερα και η ευρύτερα πατρίς.
2. Η Έλληνική φυλή.
3. Η Έλληνική γλώσσα.
4. Έλληνικά ήθη και έθιμα, παραδόσεις.
5. Έθνικά ιδανικά (Θρησκεία Πατρίς-Οικογένεια).
6. Προτερήματα και ελαττώματα της Έλληνικής φυλής.

πνευματικής εσωτέρας ψυχ. ότητος του μορφωτικού αγαθού, λαμβανομένου υπ' όψει ότι η όρθολογιστική έρμηνεία δεν είναι ταύτσημος με την πραγματικήν επίχρησιν της απόλυτου κύρους, αξίας από την οποίαν έξεπήγασε.

Κατά ταύτα:

Ο άπότερος σκοπός της διδασκείας δεν είναι ή άπλη μετάδοσις γνώσεων άλλ' ή άνύψωσις της Ικανότητος των τροφίμων ώστε να επίχρησιν τις αξίας της ζωής και του πολιτισμού, διαμορφώνοντας σιγά-σιγά την άξιολογική τους συνείδηση.

Συνεπώς:

Η διδασκαλία—που με τις άντιλήψεις της συγχρόνου Παιδαγωγικής είναι στήριγμένη στη Φιλοσοφία του πολιτισμού είναι ούτε πολύ ούτε λίγη ή μεθοδική κατανόησις των βαθυτέρων ψυχικού και πνευματικού πλέγματος(!) των πολιτιστικών αγαθών.

Την κατανόησιν όμως αυτήν την καθιστά έφικτήν μονάχα κάποια εύρεία μύησης γύρω από τις έννοιες της φιλοσοφίας του πολιτισμού. Αυτά ως προς την άποψιν των πολιτιστικών αγαθών.

Ός προς δέ την πράξιν την παιδαγωγικήν και την ένέργειαν την παιδ' γογικήν που άφορά τον τροφίμον θά έπρεπε να έχομεν υπ' όψει τα κάτωθι:

Η παιδαγωγική πράξις είναι στο βάθος της μία πράξις κατανόησης, δηλαδή ή έρμηνεία της όδότητος του ψυχικού κόσμου ών τροφίμου μας, χωρίς δέ την κατανόησιν αυτήν της έκάστοτε πνευματικής Struktur του τροφίμου μας, ή παιδαγωγική ένέργεια και ή επέμβασις ή παιδαγωγική είναι κατά τó μάλιστον και ήττον τυφλή και μηχανική.

Δέν θά ήτανε όμως δύσκολον να άναγνωρισθί ότι άκριβώς ή κατανόησις ή παιδα-

I. Ειδικά επιδιώξεις.

Έννοιαι: Έλλάς, Έλλην. γλώσσα ήθη έθιμα, παραδόσεις, ιδανικά, φυλή, προτέρημα, ελάττωμα.

Διαθέσεις- συνήθειαι: Αγάπη και σεβασμός προς την πατρίδα, τα ήθη και έθιμα, τας παραδόσεις.

Ιδανικά: Διαφύλαξις και άνάδειξις, της πατρίδος. (Την πατρίδα δέ ου έλάσσον παραδώσω, πλείω δέ και άρειω δοξας άν παραδέξωμαι— Δουκουργού κατά Δεσφράτους κεφ. 77).

γωγική τότε μονάχα έχει τις εύνοϊκώτερες προϋποθέσεις της όταν είναι στήριγμένη άπανω στην πράξιν της συμπαθείας. Η μετά συμπαθείας δηλονότι συνδεδεμένη άφοσίωσις του Παιδαγωγού προς τον τροφίμον, αυτή είναι Ικανή να προσελκύσει και την παρόμοια ψυχική του συμπεριφορά, και άκριβώς στην περίπτωσιν που κοινή άξιολογική συμπεριφορά και κοινόν άξιολογικόν πλέγμα είναι οι πηγές της συμπαθείας, τότε έχομεν τις βιολογικές προϋποθέσεις της μορφωτικής προσπάθειας.

Με την άμοιβαίαν δηλαδή αγάπην άφηννίζεται ταυτόχρονα και ή έμπιστοσύνη εις την άφοσίωσιν προς τον δασκαλο και τον παιδαγωγό και δημιουργείται έτσι μιá κατάστασι που έπιτρέπει στον παιδαγωγό να Ιδή πολυ βαθύτερα την έν εξέλιξει ψυχοσύνθεσιν και παρομοιωτικότητα του τροφίμου του, πράγμα που δεν θά ήταν δυνατόν χωρίς την ψυχικήν αυτήν έπικοινωνία.

Έπί του προκειμένου πρόκειται δηλονότι περί της μορφής εκείνης της πνευματικής αγάπης που άπευθύνεται προς τις άξιολογικές δυνατότητες της μη άκόμη διαμορφωθείσης ψυχής.

Είναι ή μορφή εκείνη της αγάπης την οποίαν άποκαλεί ό Spranger «Παιδαγωγική αγάπη».

Αυτή δέ άκριβώς ή ούράνιος, αυτή ή παιδαγωγική αγάπη είναι εκείνη που έξηραλάσσα τον Pestalozzi την άθανασία, περισσότερο από τα έργα του.

Όμίλησεν ό Pestalozzi των Γερμανών, όμίλησε ό Παιδαγωγός τού πολιτισμού.

Καί τα λόγια του θά πρέπει να χρησιμεύουν ως υπόδηκoi για όσους αισθάνονται τó διδασκαλικόν επάγγελμα όχι σαν άπλη μετάδοσις ήερδον γνώσεων, αλλά σαν κάποια πραγματική Ίερωσύργια.

I. Struktur.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

I. Μεθοδικαί ύποδείξεις.

1. Να δημιουργηθί τó σχολείον και να εκμεταλλεύεται ευκαιρίας έκδηλώσεων σχετικών με τα τοπικά έθιμα και παραδόσεις.

2. Είς τó Μουσείον του σχολείου να συγκεντρώνονται δείγματα άντιπροσωπευτικά των έθιμων και παραδόσεων.

3. Σκόπιμον είναι να διατεθώσι τρεις διδακτικά ώραι.

2. Διδασκεία ύλη.

II. Θρησκεία.

1. Η σημασία της Θρησκείας διά τον Έλληνισμόν.

2. Η Όρθόδοξος Χριστιανική Έκκλησία και τα λοιπά θρησκευματα.

2. Ειδικά επιδιώξεις.

Έννοιαι: Θρησκεία, Έλληνισμός, άνεξιθρησκεία. Όρθόδοξος, Χριστιανική Θρησκεία, δόγμα άιρεσις, θήρησκεια.

Διαθέσεις- συνήθειαι: Η πίστις εις την δύναμιν της Θρησκείας.

Ιδανικά: Διατήρησις άρρήκτου του συνδέσμου του Έλληνισμού καί όρθόδοξου Χριστιανικής πίστεως.

2. Μεθοδικαί ύποδείξεις.

1. Ανάγκωσις σχετικών κεφαλαίων άναφερομένων εις Ιστορικά γεγονότα και μεγάλους άνδρας ολίτες ήντλησαν δυνάμεις εκ πίστεως των (Μ. Κων)νος, Άκάθιστος Έρμος, Π. Πατρών—Γερμανός. Κανάρης).

2. Ανάγκωσις σχετικών περιτοπών εκ του Συντάγματος

3. Συμμετοχή του σχολείου εις τας διαφόρους μεγάλας έθνηκοθησκευαίς έκδηλώσεις.

4. Σκόπιμον είναι να διατεθώσι δύο διδακτικά ώραι.

3. Διδασκεία ύλη.

III. Οικογένεια.

1. Μέλη της Οικογένειας.

2. Βαθμοί συγγενείας.

3. Έποχρεώσεις προς την οικογένειαν.

4. Οικογενειακόν άσυλον.

3. Ειδικά επιδιώξεις.

Έννοιαι: οικογένεια, μητρική αγάπη, πατρική στοργή, όμόνοια, οικογενειακόν άσυλον, βαθμός συγγενείας

Ικανότητες- δεξιότητες. Να κατανόηση τά ακόλουθα:

1. Η οικογένεια είναι τó πρώτον κέντρον της κοινωνικής ζωής.

2. Είναι άπαραίτητος ή συμβολή έκάστου μέλους εις την οικογενειακήν ζωήν.

3. Η οικογένεια μάς βοηθεί και την βοήθουμεν.

Διαθέσεις- συνήθειαι: Σεβασμός και αγάπη προς την οικογένειαν.

Ιδανικά: Σφυρηλάττης ισχυρών οικογενειακών δεσμών.

3. Μεθοδικαί ύποδείξεις.

1. Η χρήση καταλλήλων μύθων ως ό γέρων και αϊ βάβροι.

2. Χρήσις καταλλήλων χωρίων της γραφής, παροιμιών ως ευχαί γονέων στηρίζωσι θερμέλια οικων, ή όμόνοια φτιάχνει σπύτι...

3. Παρότρυνσις των μαθητών να συμμετέχουν καταλλήλως εις τας έορτάς των γονέων και των άλλων μελών της οικογενείας.

4. Σκόπιμον είναι να διατίθενται δύο διδακτικά ώραι.

4. Διδασκεία ύλη.

I. Εκπαίδευσις.

Α. Στοιχειώδης (Νηπιαγωγείον, Δημοτικόν Σχολείον) υποχρεωτική εκπαίδευσις.

Β. Μέση Εκπαίδευσις (γυμνάσια—Έμπορικά σχολεία).

Γ. Άνωτέρα και Άνωτάτη Εκπαίδευσις (Πανεπιστήμιον και άλλαι άνώτεραι και άνώταται σχολαί).

Δ. Έπαγγελματική Εκπαίδευσις.

Ε. Τύπος, Ραδιοφωνία.

ΣΤ. Έυεργέται της Εκπαιδεύσεως.

4. Ειδικά επιδιώξεις.

Έννοιαι: Εκπαίδευσις, στοιχειώδης εκπαίδευσις Μέση εκπαίδευσις, άνωτέρα εκπαίδευσις, άνωτάτη εκπαίδευσις, Παιδεία, αναλφάβητος, αναλφάβητισμός, άγράμματος, άγραμματοσύνη, τύπος, έντυπον, τυπογραφείον

Ικανότητες- δεξιότητες. Να κατανόηση ότι:

1) Η εκπαίδευσις στηρίζει την άνάπτυξιν του Έθνους.

2) Η μόρφωσις είναι αναγκαία διά την άσκησιν ούσούποτε επάγγέλματος.

3. Έκάστον επάγγελμα έχει αξίαν διά τó άτομον και την κοινωνία.

Διαθέσεις συνήθειαι:

1. Αγάπη προς την Παιδείαν.

2. Εκτίμησις προς τούς διδασκάλους.

Ιδανικά: Άπόκτησις μόρφωσης.

4. Μεθοδικαί ύποδείξεις.

1. Επίσκεψις σχολείων διαφόρων τύπων.

2. Επίσκεψις τυπογραφείων, Ραδιοφωνικού Σταθμού.

3. Σκόπιμον είναι να διατεθώσι δύο διδακτικά ώραι.

5. Διδασκεία ύλη.

V. Έθνικά σύμβολα και μνημεία.

1. Η σημαία.

α) Έννοια της σημαίας.

β) Ιστορία και σημαία της Έλληνικής σημαίας.

γ) Τύποι της Έλληνικής σημαίας και διακριτικά σήματα (ιδιωτών, στρατού ναυτικού).

2. Έθνικόν στέμμα - εθνόσημον.

3. Άγνωστος στρατιώτης. Ηρόα πεσόντων.

5. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: σημαία, σηματοστολισμός, στέμμα, ήρωον, άγνωστος στρατιώτης, μνημειον, εθνικόν σύμβολον, εθνική ένότης.

Ίκανότητες: δεξιότητες. Νά κατανοήση ο μαθητής δι' τὰ εθνικά σύμβολα αποτελούν πολυτίμον στοιχείον διὰ τὴν ένότητα τοῦ Έθνους. Διαθέσεις συνήθειαι: Νά συγκινήται ο μαθητής εκ τῶν Έθνικῶν συμβόλων και μνημείων και νά αίσθάνεται σεβασμόν, άγάπην και υπερηφάνειαν δι' αὐτά.

5. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Νά καταρτισθῇ λεύκιμα περιλαμβάνον τούς διαφόρους τύπους τῆς Έλληνικής σημαίας και τὰ λοιπά εθνικά σύμβολα, ως και τὰς σημαίας άλλων κρατῶν.

2. Νά ἀναρτηθῶν εἰς τὸ Μουσείον τοῦ σχολείου σχετικαί εἰκόνες.

3. Νά ἐπισκεφθῶν τὰ μνημεῖα και τὰ ἥρωα τῆς περιοχῆς.

4. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν δύο διδακτικαί ὥραι.

6. Διδακτέα ὕλη.

VI. Έθνικαί ἐορταί κα ἐπέτειοι.

25η Μαρτίου.

28η Ὀκτωβρίου.

Τοπικαί Έθνικαί ἐορταί.

6. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Έθνική ἐορτή, Έθνική ἐπέτειος, ἀνεξαρτησία, παλιγγενεσία, τὸ ἱστορικόν «ΟΧΙ», παράσεις, δοξολογία.

Ίκανότητες: δεξιότητες: Νά κατανοήσῃ ἡ σημασία τοῦ ἐορτασμοῦ τῶν Έθνικῶν ἐορτῶν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Έθνους και ἰδίᾳ διὰ τὰς νέας γενεάς.

2. Νά κατανοήσῃ ἡ σημασία τῶν αγώνων τοῦ Έθνους διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος και ὅλου τοῦ κόσμου.

Διαθέσεις συνήθειαι: 1. Πρόθυμος συμμετοχῇ εἰς τούς Έθνικούς ἐορτασμούς.

2. Ένθλῳσις συγκινήσεως και υπερηφάνειας κατὰ τὰς Έθνικὰς ἐορτάς.

6. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Ὀργάνωσις εθνικῶν ἐορτῶν εἰς τὸ σχολεῖον και συμμετοχῇ τοῦ σχολείου εἰς τὰς ἐθνικάς ἐκδηλώσεις τῆς κοινότητος.

2. Συλλογὴ σχετικῶν εἰκόνων και ἀναγνωμάτων και κατάλληλος χρῆσις αὐτῶν.

3. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν δύο διδακτικαί ὥραι.

7. Διδακτέα ὕλη.

VII. Έθνικός ὕμνος.

Ανάγνωσις ὁλοκλήρου τοῦ προοιμίου τοῦ Έθνικοῦ ὕμνου (στροφαί δεκαεῖς).

7. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Έθνικός ὕμνος, ἱερὰ κόκκαλα, ἐλευθερία, εθνικός ποιητής, δόξα, σκλαβιά, φιλελεύθερη λαλιά, ἀπελπισία.

Ίκανότητες: Νά κατανοήσῃ ο μαθητής τὴν σημασίαν τοῦ Έθνικοῦ Ὑμνου διὰ τὸ Έλληνικόν Έθνος.

Διαθέσεις: συνήθειαι: 1. Νά αἰσθάνεται ἱερὰν συγκίνησιν και νά ἐγείρεται εἰς στάσιν προσχῆς δόξης ἀκούει τὸν Έθνικόν Ὑμνον.

2. Νά αἰσθάνεται σεβασμόν και υπερηφάνειαν διὰ τοὺς προγόνους.

7. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Νά παρέχωνται συχναί εὐκαιρίαι διὰ νά ἀκούουν οἱ μαθηταί τὸν Έθνικόν Ὑμνον.

2. Έν συντομίᾳ νά μελετηθῇ ἡ βιογραφία τοῦ Σολωμοῦ.

3. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν δύο διδακτικαί ὥραι.

8. Διδακτέα ὕλη.

VIII. Οἰκονομία και ἀποταμίευσις.

1. Τὸ χρῆμα.

2. Αἱ Τράπεζαι. τὰ Ταμιευτήρια.

3. Αἱ Κοινωνικαί ἀσφαλίσεις.

4. Ὁ Έθνικός πλοῦτος και τὸ εθνικόν εἶσοδον.

5. Ἡ φορολογία.

6. Ὁ δημόσιος προϋπολογισμός.

8. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Χρῆμα, τράπεζα, ταμιευτήριον. Κοινωνικαί ἀσφαλίσεις, Έθνικός πλοῦτος, μεταχαι, ἐμολογία, φορολογία, δημόσιος προϋπολογισμός, φιλαργυρία, οἰκονομία, σπατάλη, ἀποταμίευσις, ἐπιταγή, βιοτικόν ἐπίπεδον.

Ίκανότητες: 1. Κατανόησις τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος διὰ τὸ ἄτομον και τὸ Έθνος.

2. Κατανόησις τῆς σημασίας τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἄτομον, τὴν οἰκογένειαν, τὸ Κράτος.

3. Κατανόησις τῆς σχέσεως Έθνικοῦ πλοῦτου, εθνικοῦ εἰσοδήματος και βιοτικῶ ἐπιπέδου.

Ίδανικά: Ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος τῆς οἰκονομίας και ἀποταμιεύσεως.

8. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Ἐπίσκεψις Ταμιευτηρίου, Τραπεζῆς Ἱδρύματος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.

2. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν δύο διδακτικαί ὥραι.

9. Διδακτέα ὕλη.

IX. Σύγχρονα σημαντικά γεγονότα.

1. Σημαντικαί πράξεις, αἰτινες ἐτησίως βραβεύονται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

2. Μεγάλα Έθνικά γεγονότα.

3. Μεγάλα διεθνή γεγονότα.

9. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, βραβεῖον, Έθνικόν γεγονός διεθνές γεγονός, παράσημον, μετάλλιον.

Ίκανότητες: Νά κατανοή τὴν σημασίαν τῶν σημαντικῶν πράξεων και γεγονότων διὰ τὰ ἄτομα, τὸ Έθνος και ἐνδεχομένως τὸν κόσμον ὁλοκλήρον.

Διαθέσεις: συνήθειαι: 1. Διαφέρον διὰ τὰ σημαντικὰ εθνικά γεγονότα.

2. Ἀξιολόγησις και ἐκτίμησις σημαντικῶν πράξεων.

Ίδανικά: Νά ἐκτελῇ σημαντικὰς και ἀξιωματικὰς πράξεις.

9. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Κατάρτισις λευκώματος συγχρόνων σημαντικῶν γεγονότων Ἑλληνικῶν και διεθνῶν.

2. Νά ἀναγιγνώσκωνται ἀποσπάσματα πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν περὶ τῶν κατ' ἔτος βραβευμένων πράξεων.

3. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν πέντε διδακτικαί ὥραι.

10. Διδακτέα ὕλη.

X. Ἡ Ζωὴ και τὰ ἔργα μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

1. Σοφοί και μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος.

2. Έθνικολ ποιηταί.

3. Έθνικολ ποιηταί.

4. Πολιτικαί προσωπικότητες (Καποδίστριας Τρικούπης).

10. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: σοφός, εὐεργέτης, εθνικός εὐεργέτης, προσωπικότητα, μέγας ἄνθρωπος, ἀνθρωπότητα.

Ίκανότητες: Νά κατανοήσῃ ἡ σημασία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν διὰ τὸ Έθνος και τὴν ἀνθρωπότητα.

Διαθέσεις: Έκδηλῳσις ἐκτιμήσεως πρὸς τοὺς με ἄλους ἀνδρας τῆς Πατρίδος και υπερηφάνεια δι' αὐτούς.

Ίδανικά: Νά ἀφιερῶν τὰς δυνάμεις τοῦ διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς καλυτέρας Ἑλλάδος και ἀνταξίας τοῦ ἐνδοξοῦ παρελθόντος τῆς.

10. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Ἀνάγνωσις εκ διαφόρων πηγῶν σχετικῶν βιογραφίῶν.

2. Ἀργάνωσις ἐορτῶν ἐν τῇ συνόλῳ, δι' ὧν θὰ παρέχωνται εὐκαιρίαι εἰς τοὺς μαθητάς νά ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην, ἐκτίμησιν και υπερηφάνειαν πρὸς τοὺς μεγάλους ἀνδρας.

3. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν τέσσαρες διδακτικαί ὥραι.

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

ΕΚΤΗ ΤΑΞΙΣ

I. Διδακτέα ὕλη.

I. Κράτος—Έθνος.

6. Λαός. χώρα, κοινωνία.

I. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Κράτος, Έθνος, φυλή, λαός χώρα, ἐξουσία ἄτομον, κοινωνία, νόμος, πολιτής.

Ίκανότητες: κατανόησις τῆς ἀμέσου σχέσεως ἀτόμου και κοινωνίας.

Διαθέσεις: συνήθειαι: 1. Έκουσία ὑποταγῇ εἰς τοὺς νόμους.

2. Πρόθυμος ὑποχώρησις εἰς τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας.

Ίδανικά: Ἡλός Έλλην πολίτης.

I. Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Ἀνάγνωσις περικοπῶν εκ τοῦ Κρίτωνος περὶ ὑποταγῆς εἰς τοὺς Νόμους.

2. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῶν δύο διδακτικαί ὥραι.

2. Διδακτέα ὕλη.

II. Ἐκκλησία.

1. Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

2. Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία.

I. Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Ἐκκλησία, ὀρθοδοξία, λειτουργοί τῆς ἐκκλησίας.

Διαθέσεις: Ἀνάπτυξις τῆς εὐλαθείας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν και τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς.

Ίδανικά: Πιστὸν τέκνον τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Ἐκκλησιασμός.

2. Ἐπίσκεψις μονῶν και ἐξοικλησίων.

3. Σκόπιμον εἶναι νά διατεθῇ μία διδακτικὴ ὥρα.

3. Διδακτέα ὕλη.

III. Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.

Έννοια τοῦ συντάγματος. ἱστορία και περιεχόμενον αὐτοῦ ἑλληνικὴ γλῶσσά και σύνταγμα, ὀργάνωσις και σύνταγμα.

Είδικα επιδιώξεις.

Έννοια: Σύνταγμα, καταστατικός χάρτης, πολίτευμα.

Ίκανότητες: 1. Κατανόησις τῆς σχέσεως συντάγματος και νόμου.

2. Κατανόησις τῆς σπουδαιότητος τοῦ συντάγματος διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Κράτους.

Διαθέσεις: Ὑπακοὴ εἰς τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος.

Ίδανικά: Ἡ πιστὴ τήρησις τοῦ συντάγματος.

Μεθοδικαί υποδείξεις.

1. Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου νά διαφυλάσσεται τὸ σύνταγμα.

2. Ὅσοκις ἀναπύσσονται διάφορα θέματα εκ τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου νά ἀναγιγνώσκωνται τὰ σχετικὰ ἀρθρα, εκ τοῦ συντάγματος.

3. Σκόπιμον είναι να διατεθώσι δύο διδακτικοί ώραι.

4. Διδακτέα ύλη.

IV. Αί τρεῖς ἐξουσίαι τοῦ κράτους.

A. Νομοθετική ἐξουσία

1. Βουλὴ—Βουλευταί
2. Δειτουργία Βουλῆς.
3. Πῶς ψηφίζονται οἱ νόμοι.
4. Ἡ ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως.

4. Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Βουλευτής. Βουλὴ Διάταγμα, ἀπόφασις, ἐγκύκλιος, ἐφημερίς Κυβερνήσεως, ἐκλογικὸν σύστημα, ἐκλογαί, ἐκλογικὸν ἐιδελάριον, ψήφος.

Ἰκανότητες: Νὰ κατανοήσῃ δι:

1. Ἡ καλὴ καὶ χρηστὴ διοίκησις τῆς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς.
2. Ἐπαιτεῖται συνετὴ χρῆσις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.
3. Ἄγνοια νόμου δὲν ἐπιτρέπεται.

Διαθέσεις: Ἀνάπτυξις συναισθημάτων εὐθύνης.

Ἰδανικά: 1. Ἀρίστη χρῆσις τῆς ψήφου.

2. Πιστὴ τήρησις τῶν νόμων.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Ὁργάνωσις μαθητικῶν κοινοτήτων, ὁμάδων ἐρυθροῦ σταυροῦ, προσκοπισμοῦ.

2. Ἀνάγνωσις Νόμων τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

B. Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία

1. Βασιλεὺς.
2. Κυβέρνησις καὶ Ὑπουργοί.
3. Ὑπουργεῖα.
4. Ὅργανα Ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.
5. Ὑπαλληλικὴ ἱεραρχία.

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Βασιλεὺς, ἀντιβασιλεὺς, βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, Κυβέρνησις, Ὑπουργός, πρωθυπουργός, Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, Ὑπουργεῖον, ὑπαλληλικὴ ἱεραρχία, Συμβούλια.

Ἰκανότητες: Κατανόησις τῆς σημασίας τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἰδανικά: Νὰ συμβάλω εἰς τὴν χρηστὴν διοίκησιν τῆς χώρας μου.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Σύνταξις διαγράμματος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

Γ. Δικαστικὴ ἐξουσία

1. Δικαστήρια.
2. Εἴδη Δικαστηρίων — Πολιτικά — Ποινικά (Εἰρηνοδικεῖον, Ἐφετεῖον, Ἀρειὸς Πάγος, Συμβούλιον Ἐπικρατείας, Παισιματοδικεῖον, Πλημμελειοδικεῖον, Κακούργοδικεῖον, Εἰσαγγελία).
3. Δικηγόροι, δικολάβοι, μήνυσις, ἀπολογία δίκης.

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Δικαστήριον, δικαστής, δίκαιον

δικαιοσύνη, κολάσιμος πράξις, ἀδίκημα, μήνυσις, δίκη, ἀπολογία, μάρτυς, συνήγορος.

Ἰκανότητες: Διάκρισις τῶν διαφορῶν τύπων δικαστηρίων καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν.

2. Ἡ σημασία τῆς ὁρθῆς ἀπονομῆς δικαιοσύνης διὰ τὰ ἄτομα καὶ τὴν κοινωνίαν.

Διαθέσεις: εὐαρέστησις ἐκ τῆς ἀπονομῆς δικαιοσύνης καὶ δυσἀρέσκεια ἐκ τῆς ἀδικίας.

Ἰδανικά: Ἡ ἀπόδοσις εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τῆς δικαιοσύνης.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Σύνταξις διαγράμματος δικαστικῆς ἐξουσίας.
2. Σκόπιμον εἶναι διὰ τὰς τρεῖς ἐνότητες νὰ διατεθῶσιν 6 ὥραι.

5. Διδακτέα ὕλη

V. Αὐτοδιοίκησις

1. Κοινότης Δήμος, Πρόεδρος, Δήμαρχος.
2. Ἐπαρχὸς Νομάρχης
3. Γενικὸς Διοικητής.
4. Νομικὰ πρόσωπα δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου,

5. Αὐτόνομοι ὀργανισμοί.

6. Ὅργανισμοι ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας (Ἐθνικὸν ἔθρυμα Πατριωτικὸν ἔθρυμα, Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς σταυρὸς κλπ.)

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Κοινότης, Δήμος, Πρόεδρος, Δήμαρχος, Ἐπαρχὸς, Νομάρχης, Γενικὸς Διοικητής, αὐτοδιοικήσις, συμβούλια, ὀργανισμός.

Διαθέσεις: Διαφέρον διὰ ζητήματα τῆς κοινότητος.

Ἰδανικόν: Ἐκλογὴ τῶν ἀρίστων διὰ τὴν διοίκησιν.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Ἐπίσκεψις κοινοτικοῦ καταστήματος ἢ δημορχιακοῦ μεγάρου.
2. Ἐπίσκεψις ἐκτελουμένων καὶ ἐκτελεσθέντων ἔργων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτοδιοικήσεως, ὅπως ὑδραγωγείων, ἡλεκτροφωτισμοῦ, Κέντρων Νεότητος.

8. Συμβολὴ τοῦ σχολείου εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν καὶ ἄλλα ἔργα τῆς Κοινότητος.

4. Σκόπιμον εἶναι νὰ διατεθῶσιν τρεῖς διδακτικοί ὥραι.

6. Διδακτέα ὕλη

VI Πολίτευμα

1. Βασιλεία
2. Δημοκρατία
3. Βασιλευμένη Δημοκρατία
3. Δικτατορία
5. Κομμουνισμός

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: πολίτευμα, βασιλεία, μοναρχία, δημοκρατία, δικτατορία, δημοσπονδιακὸν πολίτευμα.

Ἰκανότητες: Νὰ κατανοήσῃ τὴν σχέσιν τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς ἱστορικοὺς παράγοντας καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ μας.

Διαθέσεις: 1. Ἐκδήλωσις προτιμήσεως πρὸς

τὸ ἰσχύον πολίτευμα τῆς χώρας μου.

Ἰδανικόν: Ἀφοσίωσις εἰς τὸ πολίτευμα τῆς χώρας μου.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Κατάρτισις λευκώματος περιέχοντος τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτεύματος εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τὰ χαρακτηριστικώτερα πολιτικὰ πρόσωπα.

2. Κατάρτισις λευκώματος περιέχοντος τὰ χαρακτηριστικώτερα πολιτικὰ πρόσωπα τῆς χώρας μας.

3. Ἐφαρμογὴ εἰς τὰς μαθητικὰς κοινότητας καὶ τὰς ὁμάδας τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ τῶν ἀρχῶν τοῦ σημερινοῦ πολιτεύματος εἰς τὴν χώραν μας.

4. Σκόπιμον εἶναι νὰ διατεθῶσι τρεῖς διδακτικοί ὥραι.

7. Διδακτέα ὕλη.

VII. Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτου.

1. Φιλοπατρία
2. Ὑπακοὴ εἰς τοὺς Νόμους
3. Στρατιωτικὴ ὑποχρέωσις
4. Φορολογικὴ ὑποχρέωσις
5. Σεβασμός καὶ προστασία τῶν μνημείων τῆς τέχνης.
6. Ἰσότης.

7. Κληρονομία. Διαθήκη, Σεβασμός καὶ προστασία ἰδιοκτησίας.

8. Ἐλευθερία ἐργασίας, σκέψεως.

9. Ἀπόρρητον ἐπιστολῶν — οἰκογενειακὸν ἄσυλον.

10. Ἐλευθερία τύπου.
11. Φιλανθρωπία.
12. Ἀνάπαυσις καὶ ἡσυχία
13. Κοινωνικὴ ὑγιεινὴ (ὕγεια καθαριότης).
14. Τὸ συνεταίριζεσθαι καὶ συνέρχεσθαι.
15. Τὸ ἐκλέγειν (ψήφος, κόμμα, προπαγάντα).

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: καθῆκον δικαίωμα, ὑποχρέωσις, φιλοπατρία, ἀπόρρητον, κληρωτός, ἔφεδρος, φορολογία, μνημεῖον τέχνης, κληρονομία, διαθήκη, ἰδιοκτησία, ἐλευθερία, φιλανθρωπία, πρόνοια, ψυχαγωγία, κοινωνικὴ ὑγιεινὴ, συνεταίρισμός, συνέλευσις, συνέδριον, κόμμα προπαγάνδα.

Ἰκανότητες: 1. Κατανόησις τῆς σχέσεως δικαίωματος καὶ ὑποχρέωσης.

2. Συνειδητοποίησις προνομίων καὶ εὐθυνῶν συνεπεία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

3. Κατανόησις τῆς σχέσεως προθύμου καταβολῆς τῶν φόρων καὶ καλῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους.

Διαθέσεις — Συνήθειαι: 1. Σεβασμός δικαιωμάτων τῶν ἄλλων.

Αὐστηρὰ τήρησις τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρεώσεων μας.

3. Ἐλεγχος τῶν πράξεών μας καὶ τῆς γνώμης μας διὰ τὸ καλὸν τῆς ὁμάδος.

Ἰδανικά: Συμβολὴ εἰς τὴν ἁρμονικὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ Κράτους.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Συζήτησις περὶ τοῦ τρόπου βελτιώσεως τῆς ὁλῆς συμπεριφορᾶς τῶν μαθητῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ.

2. Σύνταξις σχολικῶν κανονισμῶν καὶ τήρησις αὐτῶν.]

3. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων των καὶ τὴν τήρησιν τῶν ὑποχρεώσεων των διὰ τῆς καλῆς ὁργάνωσης τῆς σχολικῆς ζωῆς.

4. Σκόπιμον εἶναι νὰ διατεθῶσιν ἐξ διδακτικῶν ὥραι.

B. Διδακτέα ὕλη

VIII. Διεθνεῖς σχέσεις

2. Αἱ σχέσεις μετὰ τῶν ἄλλων λαῶν.

2. Πρόξενοι — Πρόσθεις

3. Ὅργανωσις τῶν ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ καταστατικὸς χάρτης αὐτῶν.

4. Ἄλλοι διεθνεῖς ὀργανισμοί.

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Διεθνεῖς σχέσεις, πρόξενος, πρεσβευτής, διεθνὴς ὀργανισμός Ο.Η.Ε. σύμφωνον συνθήκη, καταστατικὸς χάρτης.

Ἰκανότητες: Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς συνεργασίας μετὰ φίλων Κρατῶν διὰ τὴν πρόσδοκ καὶ ἀσφάλειαν τῆς χώρας μας.

Διαθέσεις: 1. Ἀνοχὴ πρὸς τοὺς ξένους καὶ ἐκδήλωσις συναισθημάτων συμπαθείας πρὸς αὐτοὺς.

2. Πίστις εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Ἰδανικά: Συναδελφωσις μετὰ τῶν φίλων Ἐθνῶν

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Ἀλληλογραφία μετὰ σχολείων φίλων Ἐθνῶν.

2. Διαφύλαξις εἰς τὸ σχολικὸν μουσεῖον τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τῶν ἠνωμένων Ἐθνῶν.

3. Σύνταξις πίνακος τῶν κρατῶν μελῶν τοῦ Ο.Η.Ε.

4. Σκόπιμον εἶναι νὰ διατεθῶσι 2 διδακτικοί ὥραι.

Διδακτέα ὕλη.

VIII. Σύγχρονα σημαντικὰ γεγονότα

1. Σημαντικαὶ πράξεις, αἰτινες ἐτησίως βραβεύονται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

2. Μεγὰλα Ἐθνικὰ γεγονότα.

3. Μεγὰλα διεθνή γεγονότα.

Εἰδικαὶ ἐπιδιώξεις.

Ἔννοιαι: Ἀκαδημία, Ἐθνικὸν γεγονός, διεθνὲς γεγονός.

Ἰκανότητες: 1. Κατανόησις τῆς ἐπιδράσεως τῶν σημαντικῶν γεγονότων εἰς τὴν ζωὴν μας.

2. Ἐκτίμησις τῆς ἀξίας καὶ τῆς σοβαρότητος τῶν γεγονότων.

Διαθέσεις: Διαφέρον δι' ὅτι συμβαίνει εἰς τὴν χώραν μας καὶ εἰς τὸν ἐξω κόσμον.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

1. Νὰ σημειοῦν οἱ μαθηταὶ καταλλήλως ἐπὶ

ΤΟ ΜΟΝΟΤΑΞΙΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ

Του κ. Γ. Α. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ, Δ/λου 14ου σχολείου Πειραιώς

(συνέχεια από το προηγούμενον)

— Κατά την σύνταξιν τοῦ ὥρολογίου προγράμματος, ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν μου τοὺς διδακτικούς, παιδαγωγικούς καὶ ψυχολογικούς κανόνες καὶ τοὺς ὁρους τοῦ ἐν ἰσχύει ἀναλυτικοῦ προγράμματος, προσπαθῶ νὰ τοποθετήσω τὰ μαθήματα ἐκαστοῦ τμήματος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε συγγενῆ μαθήματα νὰ διδάσκονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τέλος εἰς συνεχόμενας ἡμέρας.

— Τοιοῦτοτρόπος κατορθῶν νὰ δημιουργῶ μίαν συγγενικὴν σύνδεσιν κύκλου γνώσεων, ἢ ὅπ' ἴα πολὺ μὲ διευκολύνει, ἀλλὰ καὶ μ' ἐξυπηρετεῖ εἰς τὴν καθ' ὅλου δὴκὴν πορείαν.

— Πλὴν «ἅξω κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μίαν ὑποτυπώδη ἐνείαν συνκεντρωτικὴν δὴλιν».

— Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης καὶ οἱ μαθηταὶ μου ὠφελοῦνται, διότι γίνονται μίᾳ σύνθεσιν τῶν γνώσεων τῶν, ἢ ὅποια καὶ τοῦτοις διευκολύνει εἰς τὴν πρόσληψιν τῶν ἐκαστοτε διδασκομένων μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν πολλαπλῶν συνδέσεων, παραμένουν αἰώνιον κτήμα τῶν.

— Οὕτως οἱ μαθηταὶ ἀγαποῦν τὴν ἐργασίαν, διευκολύνονται εἰς αὐτενέργειαν ἀναπτύσσοντες τοιοῦτοτρόπος τὰς πνευματικὰς τῶν δεξιότητας, συνηθίζοντες εἰς τὴν τάξιν τῆς ἐργασίας καὶ ἀποκτοῦν καλαιοθησίαν καὶ ἄλλας ἀρετάς.

— Βάσις τῆς ἐν γένει σχολικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐν τῷ σχολεῖῳ ζωὴ τοῦ μαθητοῦ. Ἀπ' ἐκεῖ ἀρχίζομε καθημερινῶς, διὰ μέσου ταύτης βαρύνομεν δὴλιν τὴν ἡμέραν καὶ διὰ ταύτης κλείομεν τὴν καθημερινὴν ἐργασίαν.

— Πλὴν ὅμως, ἐκεῖ ὅπου παρουσιάζεται ἡ σοβαρὰ δυσκολία, εἶναι τὸ σημερινὴν ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, τὸ ὅποιον ἔχει ἀνάγκην ἀλλαγῆς.

— Τοῦτο κατὰ πρῶτον λόγον, πρέπει νὰ διαπραγματεύεται τὸ θέμα τῶν σιωπη-

τοῦ χάρτου τὰς τοποθεσίας εἰς ἃς συνῆλθον τὰ διάφορα γεγονότα

2. Νὰ καταρτίσῃσιν οἱ μὴτῆται λεύκωμα εἰς τὸ ὅποιον θὰ περιλαμβάνονται μεγάλα ἑλληνικά καὶ διεθνή γεγονότα.

3. Ἀνάγκως ἀποσπασμάτων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, δι' ὧν ἀποφασίζονται ἢ ἀπονομῇ βραβείων.

4. Σκόπιμον εἶναι νὰ διατεθῇσι τέσσαρες διδακτικαὶ ὥραι.

ΤΕΛΟΣ

Σημ. «Ν.Σ.». Στὸ ἐπόμενον τεύχος θὰ δημοσιευθῇ ἡ ὕλη τῆς «Πατριδογνωσίας». Χ. II.

ρῶν ἐργασιῶν καὶ νὰ παρέχῃ σχετικὰ ὁδηγίως περὶ ἐφαρμογῆς τούτων ἐν τῷ σχολεῖῳ.

— Κατὰ δεῦτερον λόγον, πρέπει νὰ περιέχῃ περισσότερα θέματα ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ μαθητοῦ, εὐκολίαν κινήσεως τοῦ δῆλου ἐπὶ τῇ ἐν γένει δὴκῆς ἐργασίας καὶ ἐπειδὴ ὁ ὑφιστάμενος σήμερον καταμερισμὸς τῶν τάξεων τοῦ σχολείου εἰς τμήματα, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα τούτων καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν, νὰ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον, οὕτως ὥστε ν' ἀνταποκρίνονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν διδασκτέαν ὕλην καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἀπορρεούσας ἐργασίας.

— Τὸν λόγον ἐπ' αὐτῷ τὸν ἔχουν οἱ ἀρμόδιοι παιδαγωγοί, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ δῆλοι. — Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, πρέπει νὰ ὑπάρξῃ εἰδικὸν θέμα ἐισηγήσεως, ἵνα ἀναπτυχῇ ἀναλυτικῶς.

— Ἀλλ' ὅσα ζητήματα καὶ ἐκκρεμότητες τοῦ μονοταξίου καὶ ἂν τακτοποιηθῶν τὸ πρότερον ζήτημα εἶναι ἕνα.

— Κατάργησις μονοταξίου καὶ δημιουργία ἄλλων τύπων, διὰ τοῦ διορισμοῦ διδασκάλων, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, καθότι ὁ ἕνα δῆλος οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐταρκῇ διὰ τὰς ἀπαιτήσεις, διὰ τὴν ἐργασίαν, διὰ τὰς ἀπαιτήσεις κόπων.

— Ὁ φόρτος εἶναι μεγάλος καὶ ἡ ἐκτενεία τοῦ διδύλου θὰ γονατίσῃ καὶ θὰ σπᾶσῃ ἡ ὕλη τοῦ, ἢ τὸ μονοταξίον θὰ καρκινοβατῇ ἡλλίσθη εὐσυνειδήτου δῆλου.

— Ἐκτός ἂν θέλωμεν μόνον νὰ λέγωμεν ὅτι διὰ τὰ σχολεῖα τῆς χώρας εἶναι ἀνοικτὰ ἔστω καὶ μὲ ἕνα δῆλον μὲ ἄνω τῶν ἐκατὸν μαθητῶν. Αὕτη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δομεῖται παιδεία συγχρονισμένη διὰ τὴν ἐποχὴν μας.

Αἱ κατ' οἶκον ἐργασίαι τῶν μαθητῶν.

— Ἐπειδὴ ὁ χρόνος πρὸς δὴλιν ἐν τῷ μονοταξίῳ σχολεῖῳ εἶναι ἀρκετὰ περιορισμένος, ἵνα φθάσῃ συντόμως εἰς πέρας ἡ ἐκαστοτε δὴλιν, θέτω ὡς προϋπόθεσιν τὴν ἐργασίαν εἰς τοῦτο, τῶν μαθητῶν μετὰ τοῦ διδασκόντος.

— Ὡς ἐκ τούτου ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ φέρῃ τὰς ἐργασίας του ἐτοιμὰς ἀπὸ τοῦ σπιτιοῦ του.

— Αἱ ἐργασίαι αὗται γίνονται ὑπὸ δύο μορφῶν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν. α) ἀτομικὴ κατ' οἶκον ἐργασία καὶ β) ὁμαδικὴ τοιαύτη.

Α'. Ἀτομικαὶ κατ' οἶκον ἐργασίαι.

— Διὰ τούτων ἐπιδιώκω τὴν ἐμπέδωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διδασκθεῖσιν γνώσεων

ὡς π. χ. ἄσκησις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς ἀπόδοσιν ἐννοιᾶς κειμένου, ἐξαγωγή περιλήψεων, διδαγμάτων, κανόνων, ἐφαρμογὴν διδασκθέντων κανόνων Γραμματικῆς καὶ Ἀριθμητικῆς, δημιουργίαν ἐκθέσεων καὶ ἄλλων ἑχνικῶν ἔργων, ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ εἰς προπαρασκευὴν μέλλοντος νὰ διδασθῇ μαθήματα.

— Βεβαίως τ' ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης τῶν μαθητῶν ἀτομικῆς ἐργασίας εἶναι τέλεια, ἀλλὰ διὰ τῆς τακτικῆς παρακολουθήσεως τοῦ δῆλου καὶ τῆς δημιουργουμένης ἀμύλλης μεταξὺ τῶν μαθητῶν, ἐθίζεται οὗτος σὺν τῷ χρόνῳ εἰς καλλιτέραν ἀπόδοσιν.

— Αὗται γίνονται ὑπὸ δύο μορφῶν, γραπτῶς καὶ προφορικῶς ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῶν.

— Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων, ἐκτός τοῦ ὅτι ὁ μαθητὴς ὠθεῖται πρὸς ἐργασίαν ἐτοιμαζόμενος διὰ τὴν αὐριανὴν ζωὴν τοῦ ἐνηλίκου, ἢ ὅποια τὸν ἀναμένει νὰ τὸν ἴδῃ μόνον τὸν ἐργαζόμενον εἰς τὰ ἔργα του καὶ προκρίτοντα, πληροφορεῖται καὶ ὁ διδασκὸν τὴν ἀτομικότητα τῶν μαθητῶν, καθόσον ἐκάστη ἀτομικὴ ἐργασία φέρει τὸ προσωπικὸν ἀποτύπωμα τοῦ δημιουργοῦ τῆς, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ διαφιλοφύξῃ ὅτι τοιοῦτου εἶδους ἐργασία ἀναγκάζει τὸν μαθητὴν εἰς αὐτενέργειαν καὶ τοῦ ἀναπτύσσει μετὰ τῶν ἄλλων σωματικές καὶ πνευματικές δεξιότητες, συναισθημα, βούλησιν καὶ κρίσιν.

Β'. Αἱ ὁμαδικαὶ κατ' οἶκον ἐργασίαι.

— Παραπλεύρως τῶν ἀτομικῶν ἐργασιῶν ἵστανται ὁμαδικαί. Ἡ ὁμὰς ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιωτέρων ἐκδηλώσεων τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἡ συνεργαζομένη ὁμὰς, ἐκτός τοῦ ὅτι προσφέρει πολλαπλὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὸ ἔργον καθ' ὅσον τοῦ σχολείου, τὴν ὅποιαν θ' ἀναφέρω ἐκτενέστερον κατωτέρω, συμπληρῶναι τὴν ἀτομικὴν ἐργασίαν τῶν μαθητῶν.

— Διὰ ταύτης ἐπιδιώκει τὴν βοήθειαν τῶν πνευματικῶς ἰσχυροτέρων πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἀδυνάτους. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ φύσεως ὀκνηροὶ μαθηταί, ἐθίζονται, διὰ τοῦ τρόπου τούτου πρὸς ἐργασίαν καὶ δλοὶ πλέον συνηθίζον τὴν συνεργασίαν, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ πηγαίνουν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, συνηθίζοντες οἱ μαθηταὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις καὶ συνηθείας, ἐτοιμαζόμενα οὕτω διὰ τὸν αὐριανὸν κοινωνικὸν βίον.

— Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἔχω καταφανέστατα ἀποτελέσματα σοβαρᾶς κοινωνικῆς ἐξελέξεως τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἐνῶ κατ' ἀρχὴν ποροισιάζονται ὀκνηροί, ἀποφeyγοντες πᾶσαν ἐργασίαν, ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἀλλάζουν μορφήν.

— Εἰς τὸ μάθημα ἔρχονται πάντοτε ἔτοιμοι μὲ γραπτὰς ἐργασίας, μὲ ἔργα σχετικὰ πρὸς δῆμον μᾶθημα, μὲ τέλεια ἔργα τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς τῶν.

— Σπανίως θὰ παρυσιασθῇ φαινόμενον μαθητοῦ ἀποφεύγοντος τὴν ἐργασίαν.

— Κι' ἂν κάποτε συμβῇ τοιοῦτον, τότε ὁ μαθητὴς αὐτὸς παρσούρεται ἀπ' τοῦ σὺνολον καὶ παίρνει πλὴν σιγᾶς, ἀλλὰ σταθερὰ τὸν δρόμον τοῦ σχολείου.

— Εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας ἔχουν τὸν λόγον τῶν ἢ σχολικὴ μαθητικὴ βιβλιοθήκη καὶ τὰ διάφορα σχολικὰ ὄργανα.

— Μὲ τοιοῦτους μαθητάς, μὲ τοιαύτην ἐργασίαν, ἢ αἰθουσα εἶναι μίᾳ κυψέλη, μέσῳ εἰς τὴν ὅποιαν οἱ πάντες προσφέρουν ἐργασίαν πρὸς ὠφέλειαν ἰδικὴν του καὶ τοῦ συνόλου.

— Ποῖαν ἀληθῶς ἱκανοποιῇσιν αἰσθάνομαι, ὅταν μὲ τοιοῦτους μαθητάς φέρω εἰς πέρας τὴν ἐκαστοτε διδασκτικὴν ἢ ἄλλην σχολικὴν ἐργασίαν!!!

— Ξεχνιέται ἔτσι ἡ κόπωση, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ σωματικὴ, διότι ἡ ψυχὴ τοῦ δῆλου πλημμυρίζει ἀπὸ συναίσθημα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἀφοῦ ἐπέτυχε ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός.

— Ἐργασία λοιπόν, τάξις, ἀμύλλα, κοινωνικὴ συμπεριφορὰ κατὰ τὴν σχολικὴν καθ' ὅλου ἐργασίαν, πατρικὴ ἀγάπη ἀνάμεσα διδασκάλῳ καὶ μαθητῶν καὶ ὄχι βρισιές, ἐξευτελισμοί, ταπεινώσεις ἐκ μέρους ἐμπαινευμένων διδασκόντων πρὸς μικρὸν μαθητὴν διότι αὐτὸ δημιουργεῖ ἄκρας ἀντίθετον ἀποτέλεσμα.

— Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἀλληλεσχίση καὶ ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Ἐτοίμα ἐπέλθῃ ἡ καθ' ὅσον ἀνέλιξις τῶν μαθητῶν μας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιτυχάνομε στὸν σκοπὸν μας ὡς ἐκπαιδευτικοί.

— Πόσας δυσκολίας δὲν συναντοῦμε εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν δύο τούτων ἀρχῶν!!!

— Οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των καὶ τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἀθλιότητος, ἀπασχολοῦν διαρκῶς αὐτοὺς εἰς γεωργικάς, κτηνοτροφικάς καὶ ἄλλας ἀσχολίας. Ἀλλὰ διὰ τῆς συγχῆς ἐπαφῆς ποῦ ἔχει τὸ σχολεῖον μετὰ τῆς οἰκογενείας, γίνονται προσπάθεια νὰ ἐλαττωθῇ ὅσον εἶναι δυνατόν ἡ πίεσις τῶν γονέων ἐπὶ τῶν τέκνων.

— Καὶ φθάνομεν σιγὰ-σιγὰ, ὅχι μόνον νὰ μὴν τοὺς ἀπασχολοῦν, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃν πρὸς σχολικὴν ἐργασίαν, παριστάμενο πολλὰς καὶ ὑποβοηθοῦντες, τὸ δὴν γούρ, τὸ ἐθίζον πρὸς τὰ καλὰ ἔργα καὶ δὲν τὸ ἀφίνουν ὡς ἄλλοτε ἐλεύθερον νὰ κυκλοφορεῖ ἐρμῖον τῶν κακῶν τοῦ δρόμου.

— Ἀπεδείχθη, ὅτι σχεδὸν ἐπέρασεν ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ γονεῖς προσ-

παθούσαν να διακόψουν την φοίτησιν τῶν ἐτεκνῶν τῶν ἀπὸ τὸ σχολεῖον.

— Τώρα οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων τῆς κοινότητός μου, μὲ παρακαλοῦν νὰ δεχθῶ μαθητὰς ὡς ἀκροατὰς μικροῦς καὶ μεγάλους, ἀποκαλοῦντες τοὺς ἑθελοντοῦς.

— Οὐδεὶς τῶν ὑποχρέων πρὸς φοίτησιν μαθητῶν, ἀπουσιάζει τοῦ σχολείου μου.

Ἡ Σχολικὴ μαθητικὴ βιβλιοθήκη.

— Τὸ σημερινὸν δημοτικὸν σχολεῖον πολλοὶ παιδαγωγοί, μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁνομάζουσιν καὶ σχολεῖον αὐτενεργείας, διότι βάσις τῆς ἐν γένει σχολικῆς ἐργασίας, διδακτικῆς καὶ ἄλλης, ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν αὐτενεργείαν τῶν μαθητῶν.

— Ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ συνηθίσῃ ἀπὸ ὁ σχολεῖον στὴ μελέτη οἰοῦντι βιβλίου, τῆς φράσεώς μου αὐτῆς λέγω προοίτι, ὅτι, «Ἐάν σήμερον κυκλοφοροῦν βιβλία καὶ περὶ δικὰ κακοῦ πρὸς τὴν παιδικὴν ψυχὴν περιεχομένου, πρέπει ἡ πολιτεία νὰ κάμῃ τὸ χρέος τῆς».

— Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ἀγροτικὸς καὶ γενικῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου δὲν ἔχει χρηματικὴν εὐχέριαν, ἵνα δύναται ὁ μαθητὴς νὰ προμηθεύεται τὸ βιβλίον ἢ τὸ περιοδικόν, διὰ τοῦτο ἕκαστον σχολεῖον θέτει εἰς ἐφαρμογὴν τὴν λειτουργίαν σχολικῆς μαθητικῆς βιβλιοθήκης μὲ πλούσιον παιδικὸν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὸν περιεχόμενον.

— Τὰ βιβλία ταῦτα δίδονται εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν τέλει ατομικῆς καὶ ὁμαδικῆς ἐργασίας.

— Ἐπὶ πλέον δύνανται οἱ μαθηταὶ καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς τῶν ν' ἀπασχοληθῶν μελετῶντες βιβλία καὶ περιοδικὰ τῆς ἀρεσκείας τῶν, λύοντες διὰ τῆς μελέτης τῶν αὐτῆς τὰ δημιουργούμενα εἰς τοὺς τοὺς προβλήματα ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς τῶν.

— Ἐγὼ τὴν θεωρῶ τὴν ἐλευθερίαν χρῆσιν τοῦ βιβλίου καὶ ψυχικὸν ξεκούρασμα τοῦ μαθητοῦ.

— Λειτουργοῦσης τοιοῦτοτρόπως τῆς βιβλιοθήκης ἐν τῷ σχολεῖῳ ἀποβαίνει εὐχάριστος ἀσχολία τῶν μαθητῶν, ἱκανοποιῶσα τὴν ποικίλάν τῶν διαφορῶν καὶ τῶν ατομικότητων τῶν περὶ μαθήματα διὰ τὰ ὅποια αἰσθάνονται ἰδιαίτεράν κλίσιν.

— Μαθηταὶ καὶ δ)λοι συνεργάζονται ἐκλέγοντες τὰ βιβλία, τακτοποιοῦν τὴν βιβλιοθήκην καὶ φροντίζουν διὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν βιβλίων.

Σχολικὲς ἐορτὲς εἰς τὸ σχολεῖον μου.

— Ἡ ἀρχὴ αὕτη λαμβάνει ἐν τῷ σχο-

λεῖῳ μου ὅσο τὸ δυνατόν εὐρυτέραν ἐφαρμογὴν, ἐξυπηρετοῦσα τὴν αὐτενεργείαν τῶν μαθητῶν καὶ ἱκανοποιῶσα τὴν δ)λίαν μαθημάτων καὶ ἄλλους παιδαγωγικοὺς σκοπούς.

— Πρὸς τοῦτο προπαρασκευάζω καταλλήλως τοὺς μαθητὰς πρὸ ἱκανοῦ χρόνου καὶ κατὰ τὴν διδ)λίαν τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς ὥρας κατὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἄλλη σχολικὴ ἢ διδακτικὴ ἐργασία.

— Οἱ μαθηταὶ μου πρὸ ἱκανοῦ χρόνου καὶ τῇ βοηθείᾳ μου, μεριμνοῦν καὶ δημιουργοῦν μόνοι τῶν ἐργα θεατρικά, ἵνα ταῦτα παιχθῶν εἰς σχολικὴν ἐορτήν, τὴν ὁποίαν θὰ διοργανώσῃ τὸ σχολεῖον.

— Ἀρκετὰ θέματα λαμβάνονται ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τῶν ἢ ἐκ κύκλων τῶν διδασκομένων μαθημάτων.

— Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης, ἡ ὁποία εἶναι λίαν εὐχάριστος εἰς τοὺς μαθητὰς, δίδεται εὐκαιρία ἐμβριθέστεως εἰς νέας καὶ παλαιὰς γνώσεις, καὶ ἀσκήσι τῶν δεξιότητων τῶν καὶ τῶν διανοητικῶν τῶν δυνάμεων.

— Γίνεται καλλιέργεια τῆς δημιουργικότητος, τῆς φαντασίας, τῆς κρίσεως καὶ τοῦ συναισθηματός. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν διαδραματιζομένην ὑπόθεσιν καὶ τοῦ συνταράσσει πραγματικῶς τὸν ψυχικὸν κόσμον.

— Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ προγράμματος καὶ τὴν ἀνάληψιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν ἀναλόγων τῆς ατομικότητος τῶν ρόλων, συμμετέχουσιν ἐνεργῶς οἱ μαθηταὶ προσφέροντες μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ διὰ τῆς ἐορτῆς ἐπιδικωμένου σκοποῦ.

— Τοιαῦτα ἐορταὶ γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν 28ην ὁκτωβρίου, τὰ Χριστούγεννα, τὴν 25ην Μαρτίου καὶ κατὰ τὰς ἐξετάσεις.

— Οἱ μαθηταὶ κοσμοῦν τὴν αἴθουσαν τῆς ἐορτῆς, τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου, μόνοι τῶν προμηθεύοντων τ' ἀπαραίτητα ὀλικά καὶ κατασκευάζουσιν τὰ καταλλήλα ὄργανα, καὶ ροῦχα τῶν, πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ σχετικοῦ ρόλου τῶν, ἀναπτύσσοντας τοιοῦτοτρόπως ἐνεργητικότητα, δημιουργικότητα ἱκανοποιούντες τὸν πνευματικὸν καὶ συναισθηματικὸν τοὺς κόσμον, καλλιεργούντες συγχρόνως τὰς σωματικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς τῶν γενικῶς δεξιότητας.

— Πολλὰκις ἐδοκίμασα πλήρη ἱκανοποίησιν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἐορτῆς καὶ πολλὰκις οἱ χωρικοὶ κατενθουσιάσθησαν βλέποντες παίζομένους εἰς τὸ σχολικὸν θεάτρον ὑποθέσεις τοῦ ἰδικοῦ τῶν περιβάλλοντος.

— Τοῦτο ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι συχνὰς μᾶς ζητοῦν νὰ γίνωνται σχολικὰ ἐορταί.

— Οἱ μαθηταὶ οὐδεμίαν αἰσθάνονται

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΟΣ ΣΤΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

ὑπὸ τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΟΥΣΚΑ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον)

I. ΑΛΚΟΟΛΙΣΜΟΣ

Ἡ ἐπίδρασις τῆς χρονικῆς ἀλκοολικῆς δηλητηριάσεως τῶν γονέων στοὺς ἀπογόνους ἀπασχόλησε πολλοὺς συγγραφεῖς-ἐρευνητὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων τοὺς Huss Norel, Féré Bourneville, kind, Demoor, Légrain, Grupez, Leq, Bailey, Heuyer κλπ. Ἐξέρομε διὰ ἀπὸ τοὺς ἀλκοολικοὺς γεννιοῦνται παιδιὰ, ποὺ εἶναι ἀδύνατα ὅχι μόνο φυσικῶς ἀλλὰ καὶ ψυχικῶς. Τὰ δηλητήρια αὐτὰ ἔχουν ὡς σημεῖο ἀναχωρήσεως τὰ ἐντόσθια καὶ τὸ σπῆκος.

I. E. GUVENOT La variation et l' évolution (τομ. II. évolution, (σελ. 1-92) (Paris Doin, 1930)

κόπως φροντίζοντες διὰ τοιαῦτα ἐργα. Πάντοτε εἰς τοιοῦτοεἶδους ἀσχολίαν εἶναι εὐδιάθετοι, ἀεικίνητοι, χωρὶς νὰ μὲν ἔστω καὶ ἕνας ἀμέτοχος. Μικροὶ καὶ μεγάλοι προσφέρουν.

— Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀκούονται ψιθυροὶ καὶ ἀντιρρήσεις...

— Ὅχι δὲν εἶναι δύσκολος ἡ ὁργάνωσις τῶν σχολικῶν ἐορτῶν. Ἡ τεραστιά ὠφελιμότης οὐδόλως δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ κόπους ποὺ θὰ καταβληθῶν. Ἀφήνω καὶ τὸ ὀλικὸν κέρδος ποὺ προέρχεται εἰς τὸ σχολικὸν ταμεῖον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τακτοποιήσῃ μερικὰς ἀνάγκας.

— Ἡ ἐορτὴ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ οργανοῦται τὴν προηγούμενῃ τῆς τελεσεως. Πρέπει νὰ εἶναι προῖον πολυχρόνης ἐργασίας καὶ συνεργασίας μαθητῶν καὶ διδασκάλου.

— Δραματοποιήσιν δὲν πρέπει νὰ κάωμεν κατὰ τὴν δ)λίαν μαθημάτων.

— Λοιπὸν αὐτὴν ἂν τὴν συστηματοποιήσωμεν καὶ τὴν πλουτίσωμεν, φθάνομεν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν τέλει τῆς σχολικῆς ἐορτῆς, τὴν ὁποίαν περιμένουν ἐν ἀγωνίᾳ μαθηταὶ καὶ γονεῖς, τόσον ὡς σχολικὴν ἐργασίαν, ὅσον καὶ ὡς ψυχικὸν τὴν ξεκούρασμᾶ, ἀφοῦ ἐδῶ ὅπου διαμένουν δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἱκανοποιήσεως τῆς ἐπιθυμίας τῶν αὐτῆς.

(Συνεχίζεται)

Ὁ ρόλος τοῦ σηκοῦ εἶναι σπουδαῖος καθὼς ἀπέδειξε ὁ Ἴταλὸς Buscano (1) στὴν αἰτιολογίαν τῶν ψυχώσεων.

Ὁ Sollier (2) τὸ 1889 σπουδάζοντας τὸ ρόλο τῆς κληρονομικότητος ἔσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀλκοολισμοῦ, βρῆκε διὰ 49,92% τῶν ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀλκοολισμό καὶ 24,30% μόνον ἀπὸ ἄλλες παθήσεις. Ὁ Gorbet (3) σὲ 118 ἐλαττωματικὰ παιδιὰ βρῆκε 63 περιπτώσεις ἀλκοολισμοῦ. Ὁ Bourneville (4) ἐρευνῶντας τὴ γενεαλογία τῶν ἡλιθίων καὶ ἐπιληπτικῶν, ἐφθασε τὸ 1907 στὸ συμπέρασμα διὰ τὰ 40,1% τῶν περιπτώσεων ὀφείλονται στὸν ἀλκοολισμό καὶ 43,5% σ' ἄλλες τῆς ἄλλης δυνατῆς αἰτίας. Ὁ Niclaux (5) ἔδειξε τὴν παρουσία ἰδίας ποσότητος ἀλκοὸλ στὸ αἷμα τῆς μάγας καὶ τοῦ παιδιοῦ. Ὁ ἴδιος παραδέχεται διὰ 22,10% τῶν σπασμῶν τῆς α' παιδικῆς ἡλικίας ὀφείλονται στὸ ἀλκοὸλ, μὲ μιὰ θνησιμότητα 60%. Παραδέχεται ἐπίσης διὰ 3,8% τῶν ἀπογόνων ἀπὸ τοὺς ἀλκοολικοὺς εἶναι πνευματικῶς ἀδύνατοι, ἄλλοι τόσο ἡλιθιοὶ κ.λ.π. Ὁ Caussade (6) ἀπέδειξε τὸ 1926 διὰ μεταξὺ τῶν καταδικασθέντων γιὰ ζητήματα κοινῆς δικαιοσύνης, 63% ἦσαν παιδιὰ ἀλκοολικῶν.

Ὁ Dr Petit (7) τὸ 1936 ποὺ ἀπασχο-

1. H. BARUK. Psychoses et nevroses. 6.99.

2. NOBÉCOURT ET BABONNEIX: Les enfants et les jeunes gens anormaux, 6. 13.

3. H. GORBET: La défense sociale à l'égard des pervers (teée en médecine) σελ. 42.

4. προβλ. ὅπου (2).

5. προβλ. ὅπου (2).

6. Article sur la descendance des alcooliques paru dans la revue d'hygiène et de la prophylaxie sociales.

7. Thèse: enfance misérable.

λήθηκε με την έρευνα 261 αγοριών ενόχων και 157 κοριτσιών του Βελγικού Ίνστιτούτου, βρήκε ότι οι γονείς των 26,4ο για τ' αγόρια και 33ο για τὰ κορίτσια ήταν αλκοολικοί.

Ο Heuyer (*) παραδέχτηκε τὸ 1914 ότι 50ο των μικρῶν ενόχων είχαν γονεὺς αλκοολικούς. Τὸ τονίζει καὶ σήμερα αὐτό. Ἀλλωστε τὸ 1942 συγγέντωσε τ' ἀποτελέσματα 400 παιδιῶν ενόχων καὶ βρήκε ότι τὸ ποσοστὸν 49,2ο προέρχονταν ἀπὸ γονεὺς αλκοολικούς.

Ἰδὼν τὰ ποσοστὰ πολλῶν συγγραφέων ἔσον ἀφορὰ τοὺς αλκοολικούς, ποὺ τὰ παιδιὰ των εἶναι ἀλαττωματικὰ ψυχικῶς, νοητικῶς, στὸ χαρακτήρα κ.λ.π.

Συγγραφείς	Γ Ο Ν Ε Ι Σ		
	Πατέρας άλκοολ.%	Μητέρα άλκοολ.%	Κι' οἱ δύο άλκοολ.%
Hoppe	72,20	—	—
Gregor	25,00	4,00	—
Lund	36,00	6,40	—
Madisson	40,60	—	—
Burt	16,20	20,30	—
Risani	—	—	21,00
Wintsch	—	—	35,00
Heuyer	—	—	56,00
Martin	—	—	35,00
Gamet	29,50	1,10	—
Heaby	—	—	31,00
Kanner	—	—	26,00
Bredou	3,60	0,8	—
Farmhouse	—	—	80,00
Meignant	—	—	30,00

2.—Οἱ βαρεῖς συνέπειες τοῦ αλκοολισμού φαίνονται στὶς ἐρευνες ἄλλων συγγραφέων. Σὲ 550 παιδιά ποὺ ἐξετάστηκαν τὸ 1941 ἀπὸ τὸ Brissot (*) βρέθηκαν 47 ποὺ ἦταν ἀπόγονοι αλκοολικῶν. Ἀπ' αὐτὰ: 11 ἦσαν καθυστερημένα ἐλαφρῶς νοητικῶς, 11 βαρέως, σὲ 3 ἐπίσης ἡ βαθεῖα πνευματικὴ καθυστέρηση συνδυάστηκε μὲ ἐπιληπτικὴ κρίσις, 3 μὲ καθυστέρηση καὶ ἡμιπληγία, 6 σχολικῶς καθυστερημένα, 8

8. Enquête sur la delinquance juvenile, 1942.

1. Enfance et Santé 6. 17.

ἀπροσάρμοστα μὲ ταραχὲς στὸ χαρακτήρα κ.λ.π.

Ο Demme (*) ἀπὸ 10 οἰκογένειες αλκοολικὲς (ὁ πατέρας ἦταν αλκοολικός πολὺς φορὲς καὶ ἡ μητέρα βρήκε ἓνα συνολικὸ ἀριθμὸ 57 παιδιῶν. Ἀπ' αὐτὰ 25 ἦτοι 43,8ο πέθαναν σὲ μικρὴ παιδικὴ ἡλικία,

5 ἦτοι 8,7ο εἶχαν ἐπιληπτικὲς κρίσεις, 17 » 31,57ο γεννήθηκαν ἐκφυλισμένα 10 » 17,5ο μεγάλωσαν ὁμαλῶς.

Ο Heucqueville (*) βρήκε ότι 36ο των παθολογικῶν περιπτώσεων ὀφείλονται σὲ αλκοολικοὺς γονεὺς καὶ 14ο στοὺς ἄλλους προγόνους.

Στὸ Π.Ε.Σ. Ἀθηνῶν ὁ αλκοολισμὸς ὡς αἰτία στὴν πνευματικὴ καθυστέρηση ἐφθάσε τὰ 76,5ο. Ἡ ἐρευνα σὲ 49 οἰκογένειες αλκοολικὲς ποὺ σημειώθηκαν ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ σχολείου ἔδωσε τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς: (*)

Γεννήθηκαν 48 παιδιά.

Ἀπ' αὐτὰ πέθαναν μικρὰ τὰ 96

εἶναι ἀνάνηρα τὰ 10

νευρικά, δύσκολα, χαζὰ τὰ 55

ἔμειναν γερὰ μόνον τὰ 87

3.—Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς καθαρῶς αλκοολικούς, ἡ σύλληψη σὲ περίπτωσι μῆθης τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναίκας παίζει ἐπίσης σπουδαῖο ρόλο. Συμβαίνει δηλαδὴ πολλὲς φορὲς νὰ εἶναι κουρασμένος ἢ στενοχωρημένος, νὰ πιῇ κι' ὕστερα νὰ ἔλθῃ σὲ σεξουαλικὲς σχέσεις μὲ τὴ γυναῖκα του, ὅποτε κληρονομοῦνται οἱ συνέπειες τῶν αλκοολικῶν. Ἡμεῖς κυρίως οἱ Ἕλληνες ἂς μὴν ξεχνοῦμε τὸ γλέντι καὶ τὸ πτόμα ποὺ ἀκολουθεῖ τὴ νύχτα τοῦ γάμου! Ὅταν γίνε-ται ἡ σύλληψη οἱ γονεὺς δὲν πρέπει νὰ πίνουν, οὔτε νὰ μεθοῦν. Ο Βourneville ἐπέμεινε ἰδίως στὴν ἐπίδραση τῆς μῆθης τοῦ ἐνὸς τῶν συμπαρευρισκομένων καὶ κυρίως τοῦ ἀνδρὸς, κατὰ τὴν στιγμὴ τῆς συλλήψεως. Συνέπεια εἶναι ἡ συχνὴ αἰτία

1. DEROBERT et DUCHÊNE: L' alcoolisme aigu et chronique, 6. 44.

2. Enfance et Santé 6. 17.

3. P. IMBRIOT: Βιβλ. μν. 6. 16

4. Σημ. Ὁ Μπετόβεν γεννήθηκε ἀπὸ πατέρα αλκοολικό καὶ κουφάθηκε μεγάλος.—Ὁ αλκοολισμὸς τῆς μητέρας δηλητηριάζει ἐνδομήτρια τὸ ἔμβρυο.

ἐπιληψίας, ἡ καθυστέρηση ἢ ἡ ἐλαττωματικὴ γενικῶς ἀνάπτυξη. Στὴ στατιστικὴ τοῦ Ley, (*) σὲ 172 παιδιά, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τοὺς ἄλλους προγόνους:

73 παιδιά εἶχαν ἓναν πατέρα καθαρῶς αλκοολικό ἢ μεθυσμένο κατὰ τὴ σύλληψη 42,4ο.

1 μητέρα αλκοολικὴ ἢ μεθυσμένη κατὰ τὴ σύλληψη (5,2ο). Σύνολον 47,7ο.

Συμβουλὲς δύσκολα κρατοῦνται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ καταπιάνονται μὲ σκληρὲς χειρωνακτικὲς ἐργασίες καὶ τὸ ἥθικο καὶ κοινωνικὸ των ἐπίπεδο εἶναι χαμηλό. Καλύτερα εἶναι νὰ συμβουλευόμαστε κάθε φορὰ τὴν γυναῖκα του καὶ νὰ τῆς ὑπογραμμίζουμε τοὺς κινδύνους ποὺ διατρέχουν οἱ ἀπόγονοί της.

4 — Γνωρίζουμε τέλος τὴν ἐπίδραση τῆς τοξικομανίας τῶν διαφόρων δηλητηριῶν καὶ κυρίως ἔσον ἀφορὰ τὴν μορφίνην καὶ τὸ ὀπιο.

Ο Pohlisch (*) ἐρεῦνησε τὴ γενεαλογία 132 μορφινομανῶν πατέρων μὲ ὑγιεῖς συζύγους. Μεταξὺ τῶν ἀπογόνων ἡ ἀναλογία ψυχικῶς ὁμαλῶν παιδιῶν δὲν ξεπέρασε τὸ 51,1ο. Τὰ ὑπόλοιπα παρουσιάζουν διάφορα νευροψυχικὰ φαινόμενα. Ἡ θνησιμότητα στὸν πρῶτο χρόνον εἶναι σχεδὸν διπλάσια ἀπὸ τὰ ἄλλα πάθη.

Σὲ 41 παιδιά ποὺ ἐπέζησαν στὸν πρῶτο χρόνο τῆς ζωῆς των καὶ συνελήφθησαν σὲ στιγμὴ δηλητηρίασεως τὰ 43,9ο εἶναι ψυχοπαθῆ καὶ 2,43ο νοητικῶς ἀδύνατα. Σὲ 26 συλλήψεις ὅχι σὲ ὅρα δηλητηρίασεως, μορφινομανῶν ὅμως ἀντρῶν τὰ 38,5ο ἦταν ψυχοπαθῆ καὶ 3,8ο νοητικῶς ἀδύνατα.

Ἡ κοκαίνην πλησιάζει τὰ ἀποτελέσματα τῆς μορφίνης. Ο Marfan (*) σὲ 4 παιδιά

1. R. CRUCHET: Lesherriérés scolaires σ. 30 (monographies chimiques No 51)

2. NOBÉCOURT et CABONFEIX: βιβλ. μν. σ. 14

3. Στὶς ἐρευνὲς μας μεταχειριστήκαμε τὰ tests Binet-Simon (οπανιώτερα δὲ τοὺς κύβους τοῦ Kohs). Οἱ παρατηρήσεις ἔγιναν στὴν Ἀθήνα, στὸ Σκοῦταρ τῶν Σερρών καὶ στὸ Παρίσι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκστ. μετακινειθεύσεως μας.—Προσπαθήσαμε ν' ἀποδώσουμε περιληπτικῶς τίς πρὶν τυπικὲς καὶ ἐκδηλῶσες περιπτώσεις καὶ περιοριστήκαμε μόνο σὲ σχολικὴ συμπεριφορὰ καὶ πρόοδο μὲ μιά ἐπέκταση στὴν οἰκο-

ἀπὸ πατέρα κοκαίνομανῆ ὑπολογίζει: (σύλληψη σὲ ὥρα δηλητηρίασεως):

1 παιδί νοητικῶς ὁμαλό, ἀλλὰ φυσιολογικῶς ἀνεπαρκές.

2 ἡλιθίους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἓνας μικροκέφαλος.

5.—Σὲ 32 μαθητὲς μας πνευματικῶς καθυστερημένους ποὺ μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρατηρήσουμε οἱ 16 δηλ. τὰ 50ο ἦταν παιδιά αλκοολικῶν. Ἰδὼν μερικὲς ἀπ' αὐτὲς τίς παρτηρήσεις.

Παρατ. 1.—Ο Π. Χ. Η. 11 χρόνων Π. Η. 8 χρόνων (π. π. 72) (*)

Παρουσιάζεται στὸ σχολεῖο πολὺ καθυστερημένος, ἀσταθὴς καὶ δύσκολος. Δὲν μπορεῖ νὰ διαβάσῃ καθόλου οὔτε νὰ λογαριάσῃ ἐλεύθερα. Κατέχει μόνον τίς στοιχειώδεις γνώσεις. Καμμία πρόοδος. Ἰσως μποροῦσε νὰ προσανατολισθῇ πρὸς ἓνα ἀπλὸ ἐπάγγελμα.

Οἱ κογενεῖα: Ὁ πατέρας τοῦ ἀναλφάβητος πέθανε ἀπὸ διάφορα σωματικὰ κληρονομικὰ ἐλαττώματα. Στὸ γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Π., βρέθηκαν 17 παιδιά. ἀπ' αὐτὰ τὰ 7 ἀναπτύχθηκαν κανονικῶς καὶ τὰ 10 παρουσίαζαν παρόμοια ἢ βαρύτερη κατάσταση ἀπὸ τὸν Π.

Παρ — 2 — Ἡ Χ., Χ. Η. 9 χρόνων

Π. Η. 7,45 » (Π. Π. 86)

Πολὺ δύσκολη στὴν πρόοδο. Διετὴς στὴν πρῶτῃ τάξῃ. Τῆς λείπει ἡ προσοχὴ καὶ ἡ μνήμη. Εἶναι ἀσταθὴς. Δὲν ἔχει νὰ διαβάσῃ, οὔτε νὰ λογαριάσῃ. Ἡ γραφὴ της εἶναι ἀκατάλληλη. Ὑστερα ἀπὸ μιά εἰδικὴ παρακολούθηση παρουσίασε κάποια πρόοδο καὶ ἡ ἀτομικὴ μεταχείριση τὴν δόθηκε. Οἱ γνώσεις ποὺ ἀπέκτησε εἶναι:

1) Τοὺς ἀριθμοὺς 0-70, τὸν τρόπο τῶν ἀπλῶν πράξεων 2) ἀνάγνωση διστακτικὴ καὶ συλλαβικὴ. Σταματᾷ ἡ ὑπερπηδὰ τίς δύσκολες λέξεις. Ἐχει κλίση πρὸς τὴ μυθομανία πρὸς τὸ φέμματα παρασφύεται εὐκολα καὶ χαζεύει στοὺς δρόμους.

Οἱ κογενεῖα: Μοναχοκόρη καὶ ὀρφανή. Ὁ πατέρας της πέθανε ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν 2 χρόνων. Ἡ μητέρα της ἦταν ἀλκοολικὴ καὶ πέθανε ἀπὸ φυματι-

γενεακὴν κατάσταση στὴν ὅποια κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποδίδουμε τίς αἰτίες.

ωση. Την προστάταψε η θεία της, μια τίμια γυναίκα και αφοσιωμένη στην οικογένειά της. Ο σύζυγός της όμως και τα παιδιά της δεν θέλουν την Χ., που αυτή την αγαπά πολύ, ή δὲ Χ., την θεωρεί σὰ μητέρα της. Πιέζεται νὰ τοποθετήσῃ κάπου την Χ., ἀλλὰ δὲν βρίσκει τὸ κατάλληλο περιβάλλον καὶ ἡ θεία μὲ την Χ., υποφέρουν μαζί. Ποιὰ θὰ εἶναι ἡ ἐξέλιξίς τῆς Χ; Παρ. 3. Ο Γ., ΧΗ. 9 χρόνων καὶ 9 μην. Π.Η. 11 » (Π.Π 112)

Λίγους μῆνες μετὰ τὴ γέννησή του παρουσιάστηκε κάποια νευρική κρίση. Στὸ σχολεῖο πῆγε 5½, χρόνων πλὴν ἡ πρόσδός του εἶναι στοιχειώδης. Ταραχές στὸ χαρακτήρα. Στὸ σπῆτι θυμώνει εὐκολα καὶ τὰ δάξει μὲ βλους. Ὄταν γεννήθηκε τὸ ἀδελφάκι του τὸ 1949 δοκίμασε ἕνα μεγάλο φθόνο κι' ἀκόμα μιὰ μεγάλη νευρική ταραχή στὴ γέννηση τοῦ τρίτου ἀδελφοῦ τὸ 1954.

Παρουσιάζει ἐπίσης γλωσσικὲς δυσκολίες. Ἡ μητέρα καὶ τὸ σχολεῖο παραπονούνται γιὰ τὴ νευρική του ἀστάθεια, τὴν κινητικότητα. Θυμὸ. Νοητικῶς φαίνεται πολὺ ἐξυπνος.

Οἱ κογένεια. Ὁ πατέρας φονεύθηκε στὴ Γερμανία ὡς αἰχμάλωτος τὸ 1944. Τὸ παιδί ἐμεγάλωσε σὲ ἀνώμαλη ψυχική κατάσταση, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὸ νέο γάμο τῆς μητέρας του τὸ 1948. Ὁ νέος θετός πατέρας δὲν τὸ ἀγαποῦσε. Μὰ ὡς τόσο, ἐκτός ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἡ μητέρα του εἶναι ἀλκοολική καὶ ὁ παππούς του ἐπασχέ ἐπίσης ἀπὸ ἀλκοολισμό...

Παρ. 4 Ἡ Χ., ΧΗ 11,5 χρόνων ΠΗ 6 χρόνων καὶ 7 μηνῶν (π.π. 71) Εἶναι πολὺ ἀσταθής. Δὲν φοιτᾷ κανονικά στὸ Σχολεῖο. Ἐρεῖ νὰ διαβάξῃ λίγες λέξεις, μᾶλλον ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐσχὴ πού τὴ λατρεύει γιὰτὶ καὶ ὁ οργανισμὸς τῆς εἶναι ἀδύνατος.

Οἱ κογένεια. Πατέρας μεθυστικός, δυνηρός, ἀπότομος. Ὅ,τι δάξει ἀπὸ τὴν ἐργασία του τὸ πίνει τὸ θράδυ καὶ γυρίζει στὸ σπῆτι σχεδὸν πάντοτε μεθύσιμνος. Ἡ μητέρα του εἶναι ἀδύνατη νοητικῶς

Ἐχουν ἀκόμη 4 παιδιά πού ἐγκαταλείπονται χωρὶς φροντίδες, χωρὶς φαγητό. Δύο ἀπ' αὐτὰ (7 καὶ 10 χρόνων) διακρίνονται γιὰ τὴν νοητικὴν τὴν ἀδυναμία. Ὅσο

γιὰ τὴν Χ., ἡ κοινωνική πρόνοια τὴν τοποθετῆσε σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ οἰκογένεια.

Παρ. 5. Ἡ Δ., ΧΗ 9 χρόνων, 6 μηνῶν ΠΗ 8 χρόν. (Kohs 7,5) Π.Π. 84

Δύσκολη πολὺ στὸ χαρακτήρα. Σχολική ἐργασία μᾶλλον ἱκανοποιητική. Διετῆς στὴν α' τάξη, ἀποφεύγει τὰ ἄλλα παιδιὰ. Ἀπαθής, νευρική καὶ δξύθυμη.

Οἱ κογένεια. Ἑπτὰ ἀδελφία. Ἡ μητέρα ἔκανε τρεῖς ἐκτρώσεις. Ὁ πατέρας με γ α λ ο ς α λ κ ο ο λ ι κ ὅ ς. Πρό μ η γ ῶ ν θέλησε νὰ δηλητηριασθῇ καὶ μόλις σώθηκε μὲ τὴν ταχέα μεταφορά του στὸ Νοσοκομεῖο. Οἰκογενειακὸ περιβάλλον ἐλαττωματικὸ ὡς πρὸς τὴ γλῶσσα, Ἡ Δ., τίς περισσότερες ὥρες ζῇ στὸς δρόμους. Κατοικία ἀνεπαρκῆς καὶ ἀκατάλληλη.

Παρ. 6. Ὁ Ε., Χ.Η. 12 χρόνων 6 μηνῶν Π.Η. 10 » Π.Π. 80

Πολὺ δύσκολος ὡς πρὸς τὸ χαρακτήρα. Κάθε φορὰ πού ὁ παιδικὸς σταθμὸς προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ δυστυχισμένο περιβάλλον του, συναντοῦσε τεράστιες δασολογίες καὶ τελεία ἀρνηση... Ἐπὶ τέλους τὸν ὠδήγησε μιὰ μέρα ὁ πατέρας του, πού ἤθελε ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτόν. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ μείνῃ ἐκεῖ μὲ τ' ἄλλα παιδιά καὶ κλαίει διαρκῶς. Ὁλες οἱ προσπάθειες παρηγορίας ἀποτυγχάνουν. Ὅστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ εὐχαριστεῖται κάπως ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἀλλὰ πολλὰς φορὲς διηγείται πὼς θέλει νὰ πεθάνῃ... Νευρικός καὶ ἀπειθαρχος.

Οἱ κογένεια. Ὁ πατέρας του μάγειρας σ' ἕνα ἐστιατόριο εἶναι με γ α λ ο ς α λ κ ο ο λ ι κ ὅ ς. Βρίκει τὰ παιδιά του καὶ τὰ ἔχει σχεδὸν ἐγκαταλείψει. Ἡ μητέρα πέθανε πρὸ τεσσάρων χρόνων. Ἦ-πῆρχαν 7 παιδιά: Τὸ πρωτότοκο, κορίτσι, πέθανε σὲ μικρὴ ἡλικία ἀπὸ μηνιγγίτιδα. Τὸ δεύτερο, ἀγόρι, συνελήφθη νὰ κλέβῃ καὶ ἐστάλῃ σὲ μιὰ ἐπαρχία γιὰ διόρθωση καὶ ὁ παιδικὸς σταθμὸς ἔχασε τὰ ἴχνη του. Τὸ τρίτο, κορίτσι, κλέβει πάντοτε. Τὸ τέταρτο, ἀγόρι, τὸ μόνο καλὸ ἐργάζεται ὡς γεωργός. Τὸ πέμπτο, κορίτσι, ἀλητεύει ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι. Τὸ ἕκτο εἶναι ὁ Ε. καὶ τὸ ἕβδομο πέθανε σὲ μικρὴ ἡλικία.

Η ΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΤΟΚΩΝ - ΥΣΤΕΡΟΤΟΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΟΓΕΝΩΝ

Τοῦ κ. Γ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, 4) τοῦ 3) ξίου Σχολείου Πρασίνου Γορτυνίας

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Γι αὐτὰ ἦσαν γεμάτα ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὰς διαθέσεις των, ἔβαλαν τὰ κλάματα καὶ μὲ κανένα λόγο δὲν ἤθελαν ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά των γονέων. Τὸ ἀγνωστον καὶ ἡ ἀβεβαιότητα τὰ τρομάζει.

Δὲν πιστεύουν ὅτε αὐτὰ ἀκόμη, ἔτι εἶναι δυνατόν νὰ βροῦν τίς ἰδίες συνθήκες, μέσα στίς ὁποῖες ζοῦσαν μέχρι τώρα.

Ἐδῶ λοιπὸν τὸ ἐργοτὸν Σχολείου εἶναι δύσκολον καὶ γίνεται ἀκόμη δυσκολώτερον, ἂν δὲ βοηθῇ σὴ ἡ οἰκογένεια. Μιὰ ἀληθινὴ συνεργασία σπιτιοῦ καὶ Σχολείου στὴν περίπτωσιν αὕτη μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Καὶ ἀλλοίμονον ἂν δὲν ἐπιτευχθῇ.

Γιὰ τὸ παιδί ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Σχολείου εἶναι ἕνας ἀληθινὸς σταθμὸς τῆς ζωῆς του. Ἐρχεται γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν κοινωνία, μὲ τὴν πραγματικότητα κι' ὅσον κι' ἂν δὲν πρέπῃ νὰ τρομοκρατηθῇ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό, ἄλλο τόσο δὲν πρέπει νὰ ἀπατηθῇ. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τὴν μιὰ κατάστασιν στὴν ἄλλη σιγὰ σιγὰ, ἥρεμα, φυσιο-λογικά, ἔτσι πού νὰ μὴ ἀπαγορευθῇ στὰ

πρῶτα βήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ νοιώσει καὶ ἀλ-λαγή.

Οἱ γονεῖς μας μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ διδασκά-λου θὰ βροῦν τὴν εὐκαιρία ν' ἀπουρηθοῦν ἀπὸ τὸ προσκήνιο. Τὸ Σχολεῖο πάλι πού πρέπει νὰ εἶναι πλήρως κατατοπισμένο, μεθοδικὰ καὶ ἀ-βάστα θὰ εἰσάγῃ κάθε μέρα καὶ περισσότερο τὸ παιδί στὴν ὁμαδικὴ ζωὴ, πού εἶναι τὸ μό-νον μέσον γιὰ τὸ χτύπημα των ἐγωϊστικῶν τά-σεων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλλαληθείας, τὴν καλ-λιέργειαν τῆς αὐτοπεποιθήσεως καὶ τὴν μόρ-φωσιν τῆς ὁρθῆς αὐτοσυνειδήσεως. Τὰ πάρα πέρα εἶναι ζητήματα, πού θὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωσιν.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι μιλοῦμε γιὰ τὸ πρωτότοκο παιδί. Καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πού εἶπα-με βγαίνει, ὅτι στίς περισσότερες περιπτώσεις τὸ πρωτότοκο εἶναι προβληματικὸ παιδί διὰ τὴν ἀγωγή. Τὸ κάνουν δὲ κατὰ κανὸνα προβλη-ματικὸ οἱ γονεῖς, πού ὑποκειπόντες στίς δικῆς τους ἀδυναμίες τὸ παραχαϊδεύουν καὶ τὸ ἀπο-σπᾶνε ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τοῦ κρύβουν τίς πραγματικὰς συνθήκες τῆς ζωῆς καὶ τὸ ὀδηγοῦν σ' ἕναν κόσμον τέτοιον, πού τὸν ἐπλα-σεν ἡ ἀχαλνώτη φαντασία του. Καὶ ἂν τὰ σφάλματα των γονέων περιορισθοῦν μέχρι τὴν ἡμέρα, πού τὸ παιδί θὰ πάῃ στὸ Σχολεῖο, τὸ κακὸ δὲν εἶναι μεγάλο, ὅτε ἀνεπανόρθωτο.

Ἄν ὅμως ἡ συμπεριφορὰ τους αὕτη συνεχι-σθῇ καὶ κατὰ τὴν εἰς τὸ Σχολεῖον φέτιση τοῦ παιδιοῦ, τότε τὸ πρῶγμα παίρνει σοβαρότητα καὶ οἱ συνέπειες θὰ εἶναι, χωρὶς καμιά ἀμφιβο-λία, θλιβεραῖς.

Ἦπῆρχει ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη συνηθισμένη περίπτωση

Τῆς περισσότερας φορὲς τὸ πρωτότοκο παιδί ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ γέννηση τοῦ δευτέρου, τοῦ ἀδελφοῦ. Μιὰ ἄλλη κατάσταση τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη, πού περιγρά-ψαμε, τῆς φοιτήσεως δηλαδὴ τοῦ πρωτοτόκου στὸ Σχολεῖο.

Ἄν συμβῇ τὸ πρωτότοκο νὰ μείνῃ τὸ μό-νο παιδί τῆς οἰκογενείας, τότε ἔχουμε τὴν ψυ-χολογία τοῦ μονογενέως. Τὸ μοναχοπαιδί, ὅση καὶ ἂν καταβάλῃ προσπάθειαν τὸ Σχολεῖον καὶ οἱ γονεῖς, παραμένει ὁ κυρίαρχος τῆς πατρικῆς καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ ὁ κεντρικὸς ἔξο-νός τῆς οἰκογενείας. Στὴν προκειμένη περίπτω-σιν ὅσον καὶ ἂν ἀντιδράσουν Σχολεῖον καὶ γο-νεῖς, οἱ τελευταῖοι δὲ μποροῦν ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ παιδί τούς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίς περιποιήσεις τους, τὴν στοργὴν τους, τὴν ἀγάπην τους πού τίς περισσότερες φορὲς φθάνουν ἢ πλησιάζουν τὴν ὑπερβολή.

Τὶ θὰ συμβῇ ὅμως, ἂν ἕναι εὐχάριστο γῆ τὴν οἰκογένειαν γεγονός ἀκολουθήσῃ τὴν γ' ἐννῶ

Παρ. 7. Ὁ Θ. Χ.Η. 15 χρόνων

Π.Η. 3 »

Π.Π. 20 »

Ἡλίθιος, ἔχει ἀτροφικὸ σῶμα καὶ ἰδι-ως ἀτροφικά ἄκρα. Τυφλὸς ἀπὸ τὴν ἡλι-κία των 10 χρόνων. Οἱ γιατροὶ δὲν ἐπεμ-βαίνουν καὶ προλέγουν τὸ θάνατό του!

Οἱ κογένεια. Γονεῖς ὑγιεῖς. Ἐνας ἀδελφὸς 25 χρόνων καὶ μιὰ ἀδελφὴ 18 χρόνων ὑγιεῖς. Πού λοιπὸν ὀφείλεται ἡ κατάστασὶς του: Πρόγονοι ἐπίσης ὑγιεῖς. Μιὰ μυστικὴ, ὑπομνητικὴ καὶ συστηματι-κὴ ἐρευνα ἔφερε εἰς φῶς τὰ ἑξῆς: Ἡ μη-τέρα ἦταν ἀνήθικη καὶ εἶχε πολλοὺς φί-λους. Συνέλαβε τὸ Θ., λοιπὸν μ' ἕναν πᾶ-θολογικὸ, ἀλκοολικὸ ἄνδρα, μὲ βεβαρωμένο κληρονομικὸ παρελθόν!... Ἡ ἴδια ἔχει τύψεις στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ Θ., καὶ κλαίει μερικὲς φορὲς ἀπαρηγόρητα. Ὁ πατέρας ἀνέθρεψε τὸν Θ., σὰ δικό του παιδί. Δυσ-τυχισμένο πλάσμα! Ὡς τόσο ἡ περίπτωσιν δὲν εἶναι περίεργη. Συμβαίνουν αὐτὰ στίς μεγάλες πόλεις...

(Συνεχίζεται)

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΩΝ

Του κ. ΔΗΜ. Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ, Δ) του 6) ξίου σχολείου Νεστώνης Τριπόλεως

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Θέμα: Η ΤΙΓΡΙΣ

Δ. Τί μάθημα έχουμε αυτήν την ώρα παιδιά; Μ. Φυσική Ιστορία Δ. Με τί θα ασχοληθώμεν στην Φυσική Ιστορία σήμερα; Μ. Με την Τίγρι. Δ. Έχετε προστοίμασθη; Μ. Μάλιστα. Δ. Κατά ποιον τρόπον θέλετε να εργασθούμε; Μ. Πρωτον να εξετάσωμεν πού ζή, κατόπιν την

κατασκευήν του σώματος, τί τρώγει, πώς συλλαμβάνει; Μ. Τρώγει της κ.λ.π. Δ. Συμφωνείτε; Μ. Μάλιστα. Δ. Έτοιμοι ήτε; Αρχίζωμε. Λέγε δ... Μ. Ζή στη μέση Άσία και τον Καύκασο, Ίβαν και Σουμάτραν.

Μ. Στη Βεγγάλη, Μ. Κοντά σε ποτάμια που υπάρχουν βλάστησι φυτών. Μ. Εγώ συμφωνώ. Μ. Έχω άπορία. Τι θέλει με τα φυτά αφού είναι σαρκοφάγο ζώο; Μ. Ζή

προσωπικήν άξίαν—την προσωπικότητα και το ζωντανόν παράδειγμα του παιδαγωγού.

II. Είς κάθε περίπτωση ο παιδαγωγός πρέπει να γνωρίζη και να λαμβάνη υπ' όψιν την ατομικότητα εκάστου μαθητού και τους οικογενειακούς όρους και συνθήκας υπό τας οποίας ζή ούτος.

Έτσι τα παιδονομικά μέτρα θα υποβοηθήσουν την εργασία του Σχολείου και θα συντελέσουν εις την ανάπτυξιν των φυσικών δυνάμεων του παιδιού.

Όσον άφορά τας σωματικές ποινάς, έρωτάται: θα μās βοηθήσουν αύται εις την παιδαγωγικήν μας προσπάθειαν; Θά μεταχειρίζώμεθα τας σωματικές ποινάς ως παιδονομικόν μέτρον αφού μάλιστα τακτικά άκούομεν τους γονείς να μās λένε «ξύλο δάσκαλε, μη τή λυπάσαι, δέν μās άκούει, δέν μελειτουργεί»—έννοώ τους γονείς της υπαίθρου.

Είται γεγονός δι πολλάκις ήμεις οι δασκάλοι καταφεύγομε στην χρησιμοποίηση των σωματικών ποινών διά να επιβάλωμε τιμωρίας εις μηθιτάς παραστραπέντας των Σχολικών κανονισμών ή άμαλήσαντας την έκτέλεσιν Σχολικών καθηκόντων.

Όσο και να προσπαθήσωμεν να δικαιολογήσωμεν την χρησιμοποίησιν των σωματικών ποινών—μέ γάλοσ αριθμός μαθητών, πλημμελής οικογενειακή φροντίς και άγωγή, άμέλεια, άταξία, παρατροπαί, κακή διαγωγή κ.λ.π. των μαθητών—όμως δέν άπαλλάσσεται ο δάσκαλος της παιδαγωγικής εθύντης, όταν μάλιστα κάμνει κατάχρησιν των σωματικών ποινών. γεγονός άρκετόν διά να χαρακτηρισθή ως παιδαγωγικός άνεπαρκής. Δίδει αλ σωματικά ποινά δέν μορφώνουν έλευθέρους ανθρώπους και αυτοβούλους χαρακτηήρας άλλα δουλικά έτεροβούλα υποκριτικά και ποιηρά πνεύματα. Σκληραίνουν το άνομο, τό κάνουν αντίδραστικό και σέ μεγάλη κατάχρησιν το άποκτηρώνουν "Όταν κατορθώσωμε να μās άγαπήη και να μās σεβαστή το παιδί, όταν ή δογάνωσι της Σχολικής ζωής διέπεται από τό πνεύμα και την άρχή της έλευθέρου και παιδαρχημένης εργασίας όταν τό διδασκάλον προσωπικόν του Σχολείου συντο-

νίζει τις προσπάθειές του, προς τόν αυτόν σκοπόν και προβάλλει, την εργασία, την συνεργασίαν και την έν γένει συμπεριφοράν του, εις τας πάντοδες είδους έκδηλώσεις, Σχολικάς και κοινωνικάς, ως υπόδειγμα προς μίμηση εις τους μαθητάς, τότε με εύταρίστειση άβίαστα και φυσικά, θ' αποκτήσουν οι μαθηταί τά προτερήματα και τις άρετές του ήθικου, του κοινωνικού, του δραστηρίου του έλευθέρου χαρακτήρος. Τό όημα είναι άνεξάντηλον, όχι όμως και τό πολύτιμος χθρός του άγαπητού «Νέου Σχολείου», διά τόν λόγον αυτόν θα σταματήσω με τις παρατηρήσεις αυτές.

Διά να μπορούσω ν' ανταποκριθώ εις τας σοβαράς απαιτήσεις του Παιδαγωγικού μας καθήκοντος χρειάζεται: I. Νά μεταβληθούν τά προγράμματα και οι τρόποι εργασίας του Σχολείου. II. Νά προσανατολισθή ή Σχολική εργασία κατ'αλήθειαν ώστε να μη εξυπηρετήται μόνον ή μετάδοσις γνώσεων άλλα και ή διάπλασις ήθους και χαρακτήρος. III. Νά ενισχυθούν οι δάσκαλοι έκ μέρους της πολιτείας διά την εκπλήρωσιν της σοβαράς των ταύτης άποστολής. IV. Νά κατανοήση την άξίαν του έργου του Σχολείου ή κοινωνία διά να τό συντρέξη εις την εκπλήρωσιν του. V. Νά λυθή τό διδασκαλικόν πρόβλημα, να μην υπάρχει Σχολείον άνευ διδασκλή, αλήθες, Σχολικού κήπου κ.λ.π. VI. Νά εργάζεται έκαστος δάσκαλος με όριμένον όρσισμόν μαθητών και τό Σχολείον να είναι έφοδιασμένον με τ' απαραίτητα μέσα διδασκαλίας. Χρονάξονται και άλλα πολλά. Ας ευχηθώμεν να τ' αποκτήσωμε σύντομα για τό καλό του παιδιού, της κοινωνίας, του Έθνους και της ανθρωπότητος διόκληρου. Με χει τότε ήμεις οι δάσκαλοι θα συνεργάσωμε την εργασία μας, θ' αντιμετωπίζωμε δά τό έμπόδιον, τίς δυσκολίας και τίς έλλείψεις που θα συναντούμε με παιδαγωγικό πνεύμα, με αγάπη προς τό παιδί και με προσκολλημένη καθήκοντος και κάθε κατάκτησης της διδασκαλίας, της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας.

ΓΡΗΓ. ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ

εργία παρουσιάζει ύπολειπόμενους κανονικούς και υπερέχοντας στή νήσση μαθητιάς. Η επίδοσι εις τά μαθήματα μολονσι δέν είναι άπενθελας άνάλογη με τόν βαθμόν της νοημοσύνης έχει όμως άμεση σχέση μαζί της. Έτσι στή πράξη παρουσιάζεται διάκρισι των μαθητών σε άδυνάτους στα μαθήματα, κανονικούς και δυνατούς. Στην τοποθέτησι σιά θρανία, στήν καθ' ύμάδας εργασία, θά φροντίσωμε νάχωμε τούς άδυνάτους άναμίζ με κανονικούς και δυνατούς για να τούς βοηθήσωμε.

Συνεργασία και καλλιέργεια του κοινωνικού συναισθήματος. Πρέπει να συνηθίσωμεν τόν άδύνατον και να νιώθωμε χαρά γι' αυτό. Ο άδύνατος ν' αγαπά τόν δυνατό. Στην πράξη να βλέπουν ότι άλλοι έχουν ίκανότητες ο' ένα το μόνον κι' άλλοι ο' άλλον και ότι έκείνος που είναι μειονεκτικός από τη φύση πολλά μπορεί να προσφέρει κατ'αλήθειαν βοηθούμενος. Έδώ πρέπει ο δάσκαλος να προσέξωμε τούς δυνατούς άφ' ένός διά να έμπόδισω την καλλιέργειαν και ανάπτυξιν του έγωισμού των και τούς άδυνάτους άφ' ένός διότι τούς έμπαρσύνω με τή συμπαράστασή του και την αγάπη του.

Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα τό όποιον πρέπει να μās άπασχολήσω είναι οι διάφορες κοινωνικές αντίθεσις οι όποιες συνηθώς φθάνουν μέχρι τό Σχολείον και όφείλονται κυρίως σε οικονομικούς, οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντας—Πτωχολ, πλούσιοι—γηνεές, ποδογυνες κ.λ.π.

Τας αντίθεσις αυτές πρέπει όπωσδήποτε τό Σχολείον να τίς άμβλύνη και να τίς εξουδετερώσει καλλιερώνοντας τό κοινωνικό πνεύμα της συνεργασίας μεταξύ όλων, την συναισθησι της ευθύνης του καθένος για την πρόοδο και την ευημερία του συνόλου. Νά έννοήσουν οι μαθηταί ότι ή άξία του κάθε παιδιού και του κάθε ανθρώπου βρίσκεται στήν καλή ψυχή, στούς πολιτισμένους τρόπους, στα ένγενικά αισθήματα και στήν δυνατότητα να συνεργασθώ άρμονικά μετά των άλλων βοηθών και βοηθούμενος κατά τας περιστάσεις.

Τό ουσιαστικό της άγωγής έγκειται εις τούτοι: Είς την καλλιέργειαν και ανάπτυξιν του κοινωνικού συναισθήματος, του πνεύματος της συνεργασίας και εις την άμβλυνσιν των πάσης φύσεως αντίθεσεων. Διότι τό άνεπτυγμένον κοινωνικόν συναισθημα και τό καλλιερημένον πνεύμα της συνεργασίας άποτελούν κατά την γνώμην μου τό χαρακτηριστικόν των τελείων ανθρώπων και τελείων ανθρώπων στερεείται ή σημερινή κοινωνία ένω ένιστήμονας και τεχνίτας έχει πάρα πολλούς.

Έξυπνησεί την έκπνευσιν του σκοπού αυτού ή υποχρεωτική συμφοίτησι όλων των παιδιών από οτανόητοι κοινωνική και οικονομική τάξη και άν προέχονται εις τό ίδιο σχολείο, υπό τίς ίδιες διδασκλικές και παιδαγωγικές συνθήκας κάτω από την επίβλεψη των ίδιων διδασκάλων με όμοια προγράμματα εργασίας χωρίς ούδεμίαν διάκρισιν ή μεροληψίαν. Αυτά θα συντελέσουν στήν έκέρωσι του άτομισμού και του έγωισμού του Έλληνοπαίδος και στήν καλλιέργεια του κοινωνικού συναισθήματος που θά δδηγήσιν πού πέρα στήν θυσία για την πατρίδα και την ανθρωπότητα όλό.

κληση. Στό ίδιο άποτέλεσμα θα μās οδηγήσιν ή ανάπτυξη της αγάπης του παιδιού στή ήθη και έθιμα, στίς παραδόσεις, στίς έθιμους, στήν ιστορία, στα τραγούδια στο έδαφος κ.λ.π. του τόπου του. Συνυφασμένη μ' αυτά είναι και ή καλλιέργεια από τά πρώτα βήματα του παιδιού του θεοκεντρικού συναισθήματος. Απαραίτητη ή πίστις του παιδιού στή θεότητα και άνώτερο γιατί έτσι θα προσφέρει τόν έναιόν του θυσία στο θυσιαστήριο κάθ' όρατον θεού και ιδανικό.

Ο παιδαγωγός έκτός των άνωτέρω καλείται ν' αντιμετωπίσω εις τό Σχολείον πολλά άλλα προβλήματα και πλείστες άλλες περιπτώσεις άγωγής. Θ' αντιμετωπίσω ο παιδαγωγός μονογενή και χαϊδεμένα παιδιά με όλες τίς δυσκολίες της άγωγής των. Θ' αντιμετωπίσω όφρανα, τοακισμένα από τη φτώχεια και ηρησμένα από τά πρώτα τους χρόνια με χαμένη την παιδική άφέλεια και χαρά λόγω τώσ στεγρώσεων και της σκληρής δουλειάς κοντά στούς γονείς τους, όταν δέν τ' άπαρσώ τό Σχολείον. Θ' αντιμετωπίσω καχεκτικά, νησιτικά, άνυπόδυνα, γυνιά ή κουρελιασμένα, άκάθαρτα και γεμάτα μικρόβια. Θ' αντιμετωπίσω άνώμαλα άκόμη και ψυχοπαθή. Θ' αντιμετωπίσω τύπους αίτίθασους, θρασείς και αθάδεις. Θ' αντιμετωπίσω τέλος και την πλειονότητα των παιδιών με λεπτιές ψυχές και ένγενικά αισθήματα. Ο παιδαγωγός πρέπει κάθε τύπον να τόν άντικρύσω διαφορετικά και καθένα άπ' αυτούς να τόν μεταχειρισθώ μ' τ' άνάλογα μέτρα και την άνάλογον μέθοδον. Διά να κατορθώσω όμως τό τό παιδαγωγός πρέπει να είναι γνώστης της ψυχολογίας του παιδιού και των άτομικών διαφορών δηλ. της ψυχολογίας που έρουνά τ' άτομικά ψυχολογικά φαινόμενα της ανθρωπίνης συνειδήσεως. Έτσι θα ένεργή με ψυχολογικούς όπολογισμούς έκάστοις και θα χρησιμοποιή τά κατάλληλα Παιδαγωγικά και Παιδονομικά μέτρα δ' ένα έκαστον Παιδαγωγούμενον μαθητήν.

Άμση και στενή σχέση με τό Παιδαγωγικό έργο του διδασκάλου εις τό Σχολείο έχουν ή Παιδονομία και τά Παιδονομικά μέτρα. Παιδονομικά μέτρα είναι διάφορες ένέργειες του Παιδαγωγού διά των όποιων έκιδιόκνεται ή μόρφωσις του χαρακτήρος και του ήθους των μαθητών. Αναλόγως του σκοπού εις τον όποιον χρησιμοποιούντας διακρίνονται διά προληπτικά, σωλυτικά και έκπνευστικά. Άπειρα είναι τά Παιδονομικά μέτρα διά όποια ήμποτε να χρησιμοποιήσω ο παιδαγωγός. Έπεκτείνονται εις όλην την ζωήν και εργασία του μαθητού από τόν ένδιαφύροντος διά την διατροφήν του και την καθαριότητά του μέχρι της άμοιβής του ή της τιμωρίας του διά την έπιμελή ή πλημμελή τήρησιν των σχολικών κανονισμών και καθηκόντων. Τά κυριώτερα, τά συνήθη και γνωστά παιδονομικά μέτρα είναι αλ ποινά, αλ άμοιβή, αλ έντολαί και αλ άπαγορεύσεις. Διά να φέρουν άποτέλεσμα θετικό και καρποφόρον τά παιδονομικά μέτρα πρέπει να υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις οι σπουδαιότερες των όποιων είναι:

I. Η χρησιμοποίησις των να συνδέεται με την

Ο ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ

Υπό ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΝΙΩΤΟΥ, Μετ. Δημ. λου

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Όπως είναι γνωστό το έκδοτικό και κυκλοφοριακό πρόβλημα των αυτοτελών συγγραμμάτων, των οποίων το περιεχόμενο περιορίζεται στην έρευνα ζητημάτων, ανηκόντων σε καθωρισμένα κεφάλαια ή εκτείνεται και σε ελάκλινον επιστημονικό κλάδο ακόμη και καθορίζεται (όπως και ο χρόνος της έκδοσης) από ένα ή το πολύ δύο συγγραφείς. Δεν έχει την οξύτητα και πολυμέρεια του περιοδικού τύπου. Διότι τούτου η έρευνητική διαδικασία εύρυνεται καταπληκτικώς από τη φύση της αποστολής του ο' όλους τους τομείς των Παιδαγωγικών Έπιστημών. Επί πλέον ο περ. τύπος βασίζεται στη συνεργασία πολλών συγγραφέων και κυκλοφορεί σε συχνές ανακαινισμένες εκδόσεις και σε χιλιάδες αντιτύπων. Ακόμη οι οικονομικές προτιμήσεις των συνδρομητών επιβάλλουν πρόσθετες υποχρεώσεις που περιπλέκουν το πρόβλημα, γιατί το συσχετίζουν με γονότα και καταστάσεις, που απορρέουν από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των συγγραφέων των αναγνωστών, από την ποικιλία των θεμάτων και από το σύνολο των εκδηλώσεων της εκπαιδευτικής μας ζωής. Συνεπώς η δυνατότης κυκλοφορίας διαφοροποιούν σημαντικώς το έργο πρόβλημα, όταν ληφθή ο' φιν και ως το ελάχιστο αγοραστική ικανότης των διεισδών ή συχνοτάτη επαιδευτικών λειτουργιών. Χαρακτηριστικών 'Επαιδευτικών λειτουργιών.

Έτσι, τα μερικότερα αίτια του προβλήματος ημικύκλου να τα συνοψίσουμε στις ακόλουθες γενικές θέσεις:

1) Στην Έκδοτική και κυκλοφοριακή έρευνα του 'Εκ. και Παιδ. τύπου, που αποβλέπει στην εξέταση της οικονομικής βιωσιμότητος, της διευθέτησης της εκτύπωσης, του αριθμού των αντιτύπων, του αριθμού των οσλιδίων, των ειδικωτέρων επιδιώξεων και της έκδοτικής συχνότητας.

2) Στην έρευνα του περιεχομένου του Ε. και Π. τύπου, που αποβλέπει στην εκτίμησι και στον χαρακτηρισμό των δημιουργημάτων από απόψεως έκτασης, είδους, επιστημονικής ακριβείας, γλωσσικής διατυπώσεως και επαγγελματικής προσελύσεως των συγγραφέων.

Από την παράθεσι των γενικών αυτών θέσεων του προβλήματος προκύπτει άμεσα η ανάγκη της εξερεύσεως και της διατυπώσεως της δραστηριότητας και αντικειμενικωτέρως απαντήσεως στην ακόλουθη ερώτησι:

Ο περιοδικός Ε. και Π. Τ. της χώρας μας ανταποκρίνεται σήμερα εκδινόμεν. κυκλοφορία, ως και, προπαντός από απόψεως περιεχομένου, σε ικανοποίηση της συχνότητος Παιδ. Έλ. στή

μης, της Στοιχ. Έκπαιδύσεως και στις μορφωτικές και επαγγελματικές επιδιώξεις καθώς και στις οικονομικές δυνατότητες των εκπαιδευτικών λειτουργιών;

Επί της ερωτήσεως αυτής, με την οποία πιστεύομεν, ότι δίδεται η προσήκουσα συνθετική μορφή του προβλήματος και τίθενται σαφώς τα έρευνητέα σημεία, θα επιχειρήσωμεν να απαντήσωμε κατωτέρω επί τη βάση συγκεκριμένων στοιχείων, τα οποία συλλέξαμε (και εν συνεχεία εταξινομήσαμε και ήρηνήσαμε) από τα κυκλοφορήσαντα κατά το παρελθόν σχολ. έτος 1953-54. έφ. 91 εν συνόλω φύλλα και τεύχη των εφημερίδων και των περιοδικών, των οποίων τους τίτλους αναφέρωμε λεπτομερώς στον οικείο πίνακα.

III. Στατιστική έρευνα του προβλήματος.

Προσέκριναμε ως ένδεκα έτη μέθοδο για την έρευναν του θέματος και τη συναγωγή των αντικειμενικωτέρων (κατά τόν δυνατόν) πορισμάτων τη στατιστική, της οποίας η εύρυντη χρήση σε επιστημονικές έρευνες ζητημάτων, αναφερόμενων σε πλείστοις τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και κρατικής δραστηριότητος, δίδει και επί του προκειμένου την απόλυτη προτεραιότητα σ' αυτήν έναντι άλλων.

Προσθέτομεν, ότι κατά την πορεία της έρευναικής επεξεργασίας των δεδομένων στοιχείων δεν ακολουθήσαμε πιστώς τόν τρόπο, τον οποίον συνήθως γίνεται χρήση κατά τους διαφόρους πειραματισμούς και ιδία τους ψυχολογικούς. Ήτοι, μετά τη συλλογή του υλικού, για τη στατιστική επεξεργασία του εκάναμε μόνον μία απλή διάταξι και κατανομή των δεδομένων σε ειδικούς πίνακες.

Επί τη βάση αυτών των πινάκων προέβημεν εν συνεχεία στη σύγκρισιν των και στη συναγωγή συναφών πορισμάτων. Συνεπώς η εξερεύσεως του μέσου όρου της εκατοστιαίας αναλογίας και η εποπτικοποίησις των στοιχείων και των συμπερασμάτων με σχηματικές και γραφικές παραστάσεις (που εφαρμόζον συνήθως οι έρευνητές) επιστημονικά παρελήφθησαν, γιατί δεν μας ήσαν απαραίτητα μεθοδικά μέσα για την επιτυχία του σκοπού μας.

Επειδή τα αριθμητικά δεδομένα αποτελούν την άδυσπλητη γλώσσα της αλήθειας, διότι δεν καταλείπουν θέση για χονδροειδείς αυθαίρεσας και δογματικούς υποκειμενισμούς, πιστεύομεν, ότι τα εξαγόμενα πορίσματα θα αποδώσουν και τόν αντικειμενικωτέρω τρόπο τήν εικόνα της υφισταμένης καταστάσεως, θα τήν αιτιολογήσουν επαρκώς και θα επιστημονούν τάν ανακύπτουσα υπό νέα μορφή πρόσθετα προβλήματα.

Σημειώνομεν ακόμη, ότι, επειδή μας έλειπαν

έκει... γιατί εκεί ζούν τὰ φυτοφάγα, και τὰ σαρκοφάγα τρώουν τὰ φυτοφάγα. Μ. Αυτό μου φαίνεται και μένα σωστό, αλλά και ένα άλλο· πηγαίνουν τὰ φυτοφάγα να πιουν νερό και φυλάγει και τὰ πιάνει. Μ. Τό χρώμα της είναι όμοιο με το χρώμα των καλάρων και δὲ διακρίνεται. Μ. Πῶς κρύβεται στὰ καλάρια, ἀφοῦ εἶναι καστανή και τὰ καλάρια πράσινα; Μ. Δὲν συμφωνῶ. Τό χρώμα της, εἶναι κίτρινο κόκκινο με μαύρες γραμμές. Μοιάζει με το χρώμα των καλάρων. Μ. Τό χρώμα των καλάρων εἶναι κιτρινοπράσινο, δὲν τήν κρύβει τὸ χρώμα της. Μ. Πάει στὰ ξερά καλάρια πού μοιάζει τὸ χρώμα. Δ. Τό μέρος πού ζοῦν τί κλίμα ἔχει; Μ. Θερμόν και ὑγρόν Δ. Ἐκεῖ ὑπάρχει πλουσιωτάτη δάσκησις. Μέσα ἐκεῖ κρυμμένη δὲ διακρίνεται καθόλου, γιατί ὁ τόπος εἶναι σιολιμένος ἀπό φύλλα και ἄνθη κιτρινοπράσινα και φαίνεται σάν να εἶναι λουλούδι. Ἐδῶ βέβαια στὰ δικά μας μέρη φαίνεται, τὸ χρώμα της, τήν προφυλάσσει.

Μ. Πῶς μπορεῖ νὰ κρύβεται; τὰ καλάρια θὰ κάνουν κρότο. Μ. Σάν καθίσω μέσα δὲ θὰ κανεὶ ὁρῶ. Μ. Σῦρεται σάν τὸ φίδι και ὅταν πᾶν γιὰ τροφή ἢ νερό τὰ ζῶν πετιέται και τὰ πιάνει. Μ. Ἡ τίγρις εἶναι σὰ λάστιχο και μπορεῖ νὰ πηδήσῃ σάν τή γάτα πού πηδᾷ ἀπό ψηλά, χαμηλά και ἐμπρός. Μ. Δὲν ἀκούγεται γιατί ἔχει στὰ πόδια της τρίχες σάν τή γάτα. Μ. Δὲ μου λές... οἱ τρίχες θὰ κόψουν τὸ ὁρῶ. Μ. Μοιάζει σάν τή γάτα. Μ. Ἀπό κάτω στὰ πόδια της ἔχει κάτι ἐξογκώματα με τρίχες, πού μοιάζουν σὰ μαξιλαράκια, εἶναι μαλακά και δὲν προξενεῖ ὁρῶ. Μ. Ὅθ καθίσω μπροστά σὲ δύο, τρία καλάρια, θὰ φυλάξῃ και θὰ πεταχτῇ. Μ. Ὅθ πεταχτῇ και θὰ κυτῇ ἐπάνω και δὲ θὰ προφθάσῃ να φύγῃ τὸ ζῶ. Δ. Σάν τὸ τουφέκι πού ἄμα πέσῃ δὲν προφθάνει να φύγῃ.

Δ. Ἐλάτε τί συμφωνήσαμε; Μ. Ζῇ στή μέση Ἀσία και τήν Κίνα, κοντὰ σὲ ποτάμια με πλουσία δάσκησις, ὅπου τὰ φυτοφάγα ζῶν πάνε νὰ πιουν νερό και τὰ πιάνει.

Μ. Προσθέτω. Πλησιάζει κοντὰ χωρίς ὁρῶ και τόσο ἐλαστικό εἶναι τὸ σῶμα της πού πηδᾷ και τὰ πιάνει.

Μ. Νὰ ἀλλάξωμε τώρα νὰ πάμε στήν κατασκευὴ τοῦ σώματος. Δ. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶπαμε μερικά πράγματα Μ. Γιὰ τὸ χρώμα και τὰ πόδια της εἶπαμε. Δ. Ἀς προσθέσωμε. Μ. Ἐχει μέγεθος ὅσον και ὁ λέων. Ὁδὴ μακρὰ ὥς ἐνα μέτρο. Κεφάλι ἀπαράλλακτο με γάτας. Δ. Ἄρα κάνουμε περιγραφή σώματος νομίζω πῶς πρέπει νὰ ἔχουμε σειρά. Μ. Γιὰ τὸ κεφάλι της θὰ σὰς εἰπῶ. Εἶναι στρογγυλὸ με μουστάκια. Μ. Ἐχω ἴδιη λιοντάρη και τίγρι. Ἡ τίγρις εἶναι μακρύτερη ἀπὸ τὸ λιοντάρι. Μ. Ἡ γλώσσα της ἔχει ἐπάνω σάν δοντάκια... ἀλλὰ εἶναι κρέας πού ἐξέχει σάν δοντάκια Μ. Τῆς γάτας εἶναι σάν δούρτσος και ἄμα σὲ γλείφῃ σὲ γδέρνει. Μ. Τὰ μάτια της εἶναι φαεινότερα και γυαλίζουν σάν τῆς γάτας. Μ. Εἶναι φλογερὰ σάν τοῦ λιονταριοῦ. Μ. Τ' αὐτιά της εἶναι κοντὰ στήν κορυφή. Μ. Ἐκεῖ πού τὰ ἔχει ἡ γάτα, ἐκεῖ τὰ ἔχει και ἡ τίγρις Μ. Τὸ βιδίλο μου γράφει πῶς μοιάζει σάν τὸν Αἰλουργο Ποιό ζῶ εἶναι αὐτό; Δ. Νὰ σὰς εἰπῶ εἶναι οἱ ἄγριες γάτες. Μ. Ἐπειδὴ μοιάζουν πολὺ λένε πῶς εἶναι πρῶτα ξαδέρφια.

Μ. Λέω νὰ προχωρήσωμε γιὰ τὸ λαιμό της. Εἶναι πολὺ μακρὺς και χονδρὸς. Μ. Στὸ λαιμὸ της ἀπὸ κάτω ἔχει τρίχες. Δ. Πῶς θὰ τίς ποῦμε; Μ. Χαίτη. Καί στὸ ἄλλο σῶμα ἔχει τρίχες, ἀλλὰ στὸ λαιμὸ μακρύτερες. Μ. Γιατί ἔχει τή χαίτη στὸ λαιμὸ; Μ. Γιὰ στέλισμα ὅπως και σὺ ἔχεις... τὰ μαλλιά γιὰ νὰ εἶσαι ὠραῖος Μ. Στὰ μπροστινὰ πόδια ἔχει 5 δάκτυλα και στὰ πεινὰ 4. Μ. Σὲ κάθε δάκτυλο ἔχει και νύχια καμπυλωτά. Μ. Ἀπὸ κάτω στὰ πόδια της ἔχει ὅπως εἶπαμε και πάρα πάνω κάτι μαξιλαράκια. Δ. Εἶναι πράγματα μαξιλαράκια; Μ. Ὁχι· εἶναι ἐξογκώματα μαλακά σὰ μαξιλαράκια και κρύβει τὰ νύχια της μέσα και δὲν ἀκούγεται ὅταν περπατῇ. Δ. Αὐτὸ εἶναι τὸ νέο. Μ. Τὰ κρύβει μέσα. Μ. Ἐχω νὰ προσθέσω δι τὰ νύχια της τὰ χρησιμοποιοῖ νὰ πιάνῃ τοὺς ἐχθροὺς της και νὰ πιάνεται στὸν ἀνθρώπο. Δ. Στὸν ἀνθρώπο ὄχι γιατί θὰ τριφτοῦν. Μ. Πόδια ἔχει ὄχι μεγάλα ἀλλὰ μέτρια και χονδρά. Μ. Ὡς 0,75 τοῦ μέτρου μεγάλα. Μ. Τὰ πόδια της εἶναι σιχαρά και ὅταν περπατῇ δὲν τὰ ἀνοίγει πολὺ. Μ.

(Συνεχίζεται)

δεν ελήφθησαν υπ' όφιν κατά την έρευνά μας 3 τεύχη του περιοδικού «Σχολική Γγισινή», 3 τεύχη του «Δελτίου τής Χρυσ. Ένώσεως των Έκ. Λειτουργών», 1 τεύχος του περιοδικού «Επιστημονικόν Βήμα του Διδασκάλου», τα τεύχη του περιοδικού «Ο Νέος Δάσκαλος» των σπουδαστών τής Παιδαγ. Ακαδημίας Φλωρίνης, τα τεύχη του περιοδικού «Τα Χρονικά του Παιρ. Σχ. Παν/μίου Θεσ/νίκης», τα τεύχη του περιοδικού: «Η Ειδηροθήκη των γονέων» του κ. Πυλούρου και τα τεύχη διαφόρων άλλων περιοδικών που εκδίδουν διδασκαλικοί Σύλλογοι τής χώρας μας, όπως ο Σύλλογος Σάμου κ. ά.

Α' Κατανομή και επεξεργασία των δεδομένων του Έκ. και Παιδαγ. τύπου από διαφόρων απόψεων.

Επειδή επιθυμούμε να έρευνήσουμε το πρόβλημα απ' όλες τις έκτεθεισες ανωτέρω πλευρές του, παραθέτομεν κατωτέρω ξεχωριστή πινακογράφηση των συλλεγέντων στοιχείων για την κάθε περίπτωση, ή όποια ακολουθείται από την ανάπτυξη συναφών πορισμάτων.

αδ.άρ.	Τίτλος έφημερίδος και περιοδικού	Έκδ. τεύχη	Έκτυπ. σελ.	Παρατηρήσεις
1	Διδασκαλικόν Βήμα	30	220	έφημερίδες 2 σελίδες 256
2	Έκπαιδευτικός Τύπος	9	36	
3	Σχολείο και Ζωή	10	520	περιοδικά 7 » 2556
4	Νέο Σχολείο	9	398	
5	Σχολική Γγισινή	9	432	Σύνολον 9 2812
6	Άγωγή και Νέο Σχολείο	4	364	
7	Δελτίον τής Χρ. Έν. Έκ. Λειτ.	10	166	
8	Παιδεία και Ζωή	8	288	
9	Επιστημονικόν Βήμα Διδ/λου	9	288	
	Σύνολον	98	2812	

Έκ του πίνακος αυτού συνάγομε τα κάτωθι πορίσματα:

1) Ένώ οι έφημερίδες ασχολούνται κυρίως με οά συνδικαλιστικά ζητήματα του κλάδου μας, είναι μόνον 2. τα περιοδικά που αποβλέπουν στη μορφωτική ανύψωση των λειτουργών τής Στοιχ. Έκπαιδύσεως και στην έρευνα εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών προβλημάτων, είναι εξαπλάσια αυτών, όταν προστεθούν και τα 5, τα όποια δεν ελήφθησαν υπ' όφιν κατά την επεξεργασία του περιεχομένου, όπως και ανωτέρω έμνημονεύσαμε, διότι δεν είμεθα δυστυχώς κάτοχοι των εκδοθέντων τευχών κατά το σχολ. έτος 1953-54. Από το γεγονός αυτό προκύπτει το συμπέρασμα, ότι οι Έκ. λειτουργοί, επειδή έχουν πλήρη επίγνωση τής άποστολής των, αποβλέπουν στην άκρεια εκπλήρωσή της, προσπαθόν ένσυνείδητος τις επαγγελματικές έπιδράσεις των σε ήσασσα μοίρα έν σχολ. έτος, όπως και την ποιοτική εξέλιξη τής

Στοιχ. Έκπαιδύσεως μέσω αυτών των ιδίων. Γι' αυτό το σύνολο των 2812 έκτυπωθεισών συνολικώς σελίδων μόνον τό 11/12 αυτών άμειωθήσαν στο συνδικαλισμό, που αποβλέπει άμέσως στην επαγγελματική και οικονομική βελτίωση των λειτουργών, οι όποιοι αποτελούν την ψυχή τής Έκπαιδύσεως. Τα υπόλοιπα 11/12 διατέθησαν για την θεωρητική εξυπηρέτηση τής Παιδείας και τη θεραπεία τής Έπιστήμης τής Άγωγής.

Η διαπίστωση αυτή μαρτυρεί ευγλωττως, ότι οι Έλληνες Έκπαιδευτικοί τάσσουν τα συμφέροντα τής Έθνικής Παιδείας και άγωγής του λαού υπεράνω των ιδικών των. Ένεκα τούτου, χρέος τής Πολιτείας είναι νά δώση σ' αυτούς την άρμόζουσα ήθική, οικονομική και κοινωνική άποκατάσταση, την όποια άδικαιολογώς στερούνται ενώ είναι κατά πάντα άξιοι αυτής.

2) Έάν διατρέσωμε τις 2812 σελίδες με τα 98 τεύχη, προκύπτει πηλίκον 30 περίπου σελίδων κατά τεύχος. Έκ του εξαγομένου αυτού άπορρέει τό εξής πόρισμα: Οι 30 σελίδες, που άναλογούν κατά μέσον όρο σε κάθε τεύχος δεν

έπαρκούν για την δλόπλευρη και έμπεριστάτωμένη ανάπτυξη πολλών βασικών θεμάτων των Παιδαγωγικών Έπιστημών. Έάν δε ληφθή υπ' όφιν και τό γεγονός, ότι ή πρόωρη φιλοδοξία πολλών συνδρομητών, που τούς ώθει στην άκαιρη έπισημοποίηση των συγγραφικών των ίκανοτήτων, δημιουργεί δυσχερείς καταστάσεις στους διευθυντάς των περιοδικών, οι όποιοι, στην περίπτωση αυτή, αναγκάζονται νά παραβιάζουν τις συνειδήσεις των και νά συγκατατίθενται στη φιλοξενία άσημάντων και πληροφοριακών δοκιμών, τότε όπορσωνόμεθα νά διαπιστώσωμεν και τούτο: ότι, ό περιοδικός Έκ. Παιδαγ. τύπος μεταγενεστέρως από τής άπόφαση αυτής του τύπου, που εκδίδουν άλλες έπιστημονικές έταιρείες και ιδρύματα, όπως τό περιοδικό «Πλάτων», ό «Προμηθεύς» κ.λ.π., επί καταφανεί ζημία τής ποιοτικής μορφώσεως των συνδρομητών και τής έπιστημονικής έρεύνης οδωσών προβλημάτων. Τού κανόνος αυτού, όπάρχουν ελάχιστες μόνον περιοδικές εξαίρεσεις και

(Συνεχίζεται)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΟΥ "ΣΧΟΛΕΙΟΥ"

ΑΘΗΝΑΙ—ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

1. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: Τά κέντρα ενδιαφέροντος και ή συγκεντρωτική Διδασκαλία στην πράξη Β' έκδοση Δραχ. 20
2. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: 'Η α' ανάγνωση και γραφή με την Ιδεοπαιχτική μέθοδο Decroly Β' έκδοση, δρ. » 20
3. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: 'Η α' άρίθμηση με τη συνολική μέθοδο Decroly » 15
4. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. Α' » 15
5. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. Β' » 15
6. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. Γ' » 15
7. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. Δ' » 15
8. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. Ε' » 15
9. Ε. CLAPARÉDE: Ψυχολογία του παιδιού τ. ΣΤ' » 15
10. Ε. CLAPARÉDE: Λειτουργική Παιδαγωγική τ. Α' » 25
11. Ε. CLAPARÉDE: Λειτουργική Παιδαγωγική τ. Β' » 25
12. Μ. Α. CARROU—HANS AEBLIE: 'Η παιδαγωγική του Dewey » 15
13. JOHN DEWEY: Πείρα και άγωγή » 15
14. CALLIEN—FONTEYNE: Εισαγωγή στη μέθοδο Decroly τ. Α' Αρχές του Σχολείου Ermitage » 10
15. FONTEYNE: τ. Β': 'Η παρατήρηση και ή άρίθμηση με τη μέθοδο Decroly » 10
16. Α. CLARET, τ. Γ': 'Η σύνδεση των ιδεών, ή γεωγραφία και ή ιστορία με τη μέθοδο Decroly » 10
17. FONTEYNE—CLARET, τ. Δ': 'Η έκφραση, τα τεχνικά και τα άλλα μαθήματα με τη μέθοδο Decroly » 10
18. I. DEGAND: 'Η α' ανάγνωση με τη μέθοδο Decroly » 10
19. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: Τά Πρότυπα Σχολεία και τα Ν. Προγράμματα. » 20
20. C. FRINET: Συνεργασία Σχολείου και οικογενείας » 30
21. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ: Τά φυσιογνωστικά μαθήματα. » 20
22. Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: Τά τεχνικά μαθήματα. » 20
23. Ε. ΦΕΤΣΗ: 'Η Γυμναστική στο Δημοτικό Σχολείο » 20
24. MARIA MONTESSORI: 'Η μέθοδος Montessori στη θεωρία » 25
25. MARIA MONTESSORI: 'Η μέθοδος Montessori στην πράξη » 25

Όλόκληρη ή παραπάνω σειρά χρυσόδετη σε 9 τόμους για σχολικές βιβλιοθήκες δρχ. 530. Για τούς εκπαιδευτικούς παρέχεται έκπτωση 20 ο/ο επί δεμένων και εδότην.

Γ'. ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΚΗ - ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ)

- | | |
|---|---------|
| 1. Τα Έλληνόπουλα (για τις σχολ. και έθνικές γιορτές) | δρχ. 10 |
| 2. Για τη Δευτεριά | » 10 |
| 3. Στα χρόνια τής Σκλαβιάς | » 10 |
| 4. Στο Βωμό τής Πατρίδας | » 10 |
| 5. Στο Βράχο του Ζαλόγγου | » 10 |
| 6. Άθάνατη Έλλάδα | » 10 |
| 7. Χριστουγεννιάτικο δέντρο (για τη Χριστουγεννιάτικη γιορτή) | » 10 |
| 8. Οι εξετάσεις (σχολική — παιδική έπιθεώρηση) | » 10 |
| 9. Ο κομφιοκεφαλάκης (κωμωδία για τις εξετάσεις) | » 10 |
| 10. Η κοκκινισκουφίτσα (μουσικό παραμυθόδραμα) | » 10 |

Και τα 10 άνωτέρω μικρά θεατρικά χρυσόδετα σε έναν τόμο δρχ. 100.

Χ Α Ρ Η Σ. Π Α Τ Σ Η

ΤΡΙΠΛΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

- 1) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 2) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 3) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 4) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 5) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 6) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 5
- 7) ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 καί σέ πολυχρωμία δόφσεται Δραχ. 8

II. ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ (ΤΡΙΠΛΟΙ)

1. Τριπλός χάρτης Κύπρου (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) Δρ. 10
2. Τριπλός χάρτης Κρήτης (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
3. Τριπλός χάρτης Πελοποννήσου (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
4. Τριπλός χάρτης Στερεάς Ελλάδος (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
5. Τριπλός χάρτης Μακεδονίας (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8

(Σημειώσεις: οί χάρτες Θεσσαλίας, Θράκης, Ήπειρου, Δωδεκανήσων καί νήσων Αιγαίου θά κυκλοφορήσουν συντόμως. Ανακοίνωσις θά δημοσιευθῇ στό περιοδικό μας «Νέο Σχολεῖο»).

III. ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΣ (ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ)

- | | | | |
|--|-------------|-----------|-----------|
| 1. Μεγάλος Γεωφυσικός Ἑλλάδος | (1,50X1,05) | πανόδετος | Δραχ. 150 |
| 2. Μεγάλος Πολιτικός Ἑλλάδος | (1,50X1,05) | » | » 150 |
| 3. Μεγάλος Γεωφυσικός Εὐρώπης | (1,40X1) | » | » 150 |
| 4. Μεγάλος Πολιτικός Εὐρώπης | (1,40X1) | » | » 150 |
| 5. Μεγάλος Γεωφυσικός Ἀσίας | (1,50X1,05) | » | » 150 |
| 6. Μεγάλος Πολιτικός Ἀσίας | (1,50X1,05) | » | » 150 |
| 7. Μεγάλος Παγκόσμιος Χάρτης (τριπλός) | 1,50X1,05) | » | » 150 |

Ἐτοιμάζονται καί θά κυκλοφορήσουν προσεχῶς α) οί γεωφυσικοί καί πολιτικοί χάρτες τῆς Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καί Αὐστραλίας καί β) οί παραγωγικοί—τουριστικοί Ἑλλάδος, Εὐρώπης, Ἡπειrow.